

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра бухгалтерського обліку та економічного контролю

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Методика обліку власного капіталу та аналіз фінансової стійкості
(на матеріалах товариства з обмеженою відповідальністю
«Релакс-2012, м. Полтава)»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Перетяцько Т.М.
Керівник: Кулик Вікторія
Рецензент: Дорошенко Андрій

Полтава – 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	8
1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	20
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	20
2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності	31
2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу	48
Розділ 3. Аналіз фінансової стійкості підприємства	55
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	55
3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників та аналіз типу фінансової стійкості підприємства	61
3.3. Розрахунок і факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості	64
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. Наявність власного капіталу є необхідною умовою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Вкладання власного капіталу потрібні при створенні підприємств різних форм власності.

Враховуючи, що на теперішній час в Україні діють підприємства різних форм власності, облік власного капіталу стає особливо важливим для системи бухгалтерського обліку підприємств. Інформація, накопичена в облікових регістрах показує кількість власних засобів підприємства, які знаходяться в його розпорядженні, та які відносяться до різних видів капіталу підприємства та його резервів. Наступним етапом після реєстрації, систематизації та узагальнення інформації про власний капітал, є аналіз його показників.

Інформація про стан та динаміку власного капіталу у розрізі його показників важлива для власників та топ-менеджерів підприємств різних форм власності. Для того, щоб інформація була придатною для прийняття рішень – вона повинна бути релевантною, достовірною та своєчасною. На підставі інформації бухгалтерського обліку, що відповідає зазначеним якісним характеристикам, проводяться аналітичні розрахунки та надається їх інтерпретація.

Власний капітал підприємства змінюється у ході господарської діяльності за загальною величиною та у розрізі його складових під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів (наприклад, обсяги виробництва продукції, її собівартість; або попит та ринкові ціни на продукцію підприємства, податкова політика держави). Також змінюється співвідношення загальної величини власного капіталу до вартості необоротних активів, оборотних активів, залученого капіталу підприємства. Визначення цих співвідношень відбувається при проведенні аналітичних розрахунків для яких використовуються дані фінансової звітності.

Таким чином, стає зрозуміло, що власний капітал є важливим джерелом фінансування активів підприємства, які є необхідними ресурсами для

здійснення господарської діяльності. У процесі управління підприємством власники чи топ-менеджери повинні забезпечити системні зміни власного капіталу, не допускаючи його випадковостей при змінах власного капіталу підприємства. Збільшення власного капіталу за рахунок додаткових внесків власників та (або) рефінансування прибутку підприємства у господарську діяльність є основним джерелом розширення діяльності та нарощення його потужностей, формування виграшних маркетингових стратегій на національному та глобальному ринках.

Метою дослідження є вивчення теоретичних, методичних, організаційних та практичних аспектів обліку власного капіталу підприємства та аналізу його фінансової стійкості, а також розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення в межах конкретного підприємства.

Завданнями дослідження є:

- визначити економічний зміст категорій «власний капітал», його види, функції та особливості функціонування на підприємствах різних форм власності;
- проаналізувати стан теоретичних розробок у напрямі обліку власного капіталу та аналізу фінансової стійкості у працях вітчизняних та зарубіжних вчених;
- встановити особливості організації обліку власного капіталу на вітчизняних підприємствах та порядку формування облікової політики підприємства щодо елементів власного капіталу;
- дослідити методику обліку власного капіталу на досліджуваному підприємстві;
- проаналізувати показники фінансово-господарської діяльності підприємства та дати їх економічну інтерпретацію;
- оцінити фінансову стійкість підприємства на підставі аналізу відносних показників фінансової стійкості та визначити тип фінансової стійкості підприємства;

– провести факторний аналіз порогу рентабельності та порогу фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження є особливості обліку власного капіталу вітчизняних підприємств та аналізу фінансової стійкості.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних і практичних аспектів обліку власного капіталу та аналізу фінансової стійкості Товариства з обмеженою відповідальністю «Релакс-2012».

Інформаційною базою дослідження були первинні документи, реєстри обліку та фінансова звітність ТОВ «Релакс-2012», а також нормативно-правові акти, якими регламентується ведення обліку та подання звітності в Україні.

Методи дослідження ґрунтуються на фундаментальних положеннях сучасної економічної теорії, загальнонаукових і спеціальних методах обліку й аналізу.

До загальнонаукових методів дослідження відносять методи, що використовуються в окремих галузях науки та на окремих етапах дослідження. Вони поділяються на емпіричні, емпірико-теоретичні та теоретичні. Такий поділ загальних методів дослідження пов'язаний з існуванням двох рівнів пізнання світу: емпіричного, пов'язаного з чуттєвим знанням людини (через відчуття, сприйняття, уявлення), і теоретичного, пов'язаного з науковим знанням теорії (через вивчення теоретичних надбань в різних галузях науки).

Для аналізу теоретичних положень, пов'язаних із визначенням понять «капітал», «власний капітал», «фінансова стійкість підприємства», «ефективність використання капіталу» використані загальнонаукові методи дослідження.

У ході аналізу показників стану, динаміки та ефективності використання власного капіталу використано специфічні методи. Зокрема, аналіз фінансових коефіцієнтів, що пов'язано із тим, що фінансові

коефіцієнти доволі популярні серед інвесторів та фінансових аналітиків, оскільки їх легко обчислити на підставі даних фінансових звітів підприємств.

Для обробки економічної інформації, побудови таблиць, графіків, алгоритмів, здійснення коефіцієнтного аналізу ефективності використання власного капіталу та аналізу показників фінансової стійкості застосовувалися сучасні комп'ютерні технології та пакет прикладних програм Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів:

уточнено визначення поняття «капітал підприємства» із врахуванням вимог інформаційної економіки та розширено перелік його складових;

удосконалено перелік функцій власного капіталу із врахуванням запропонованого визначення та особливостей функціонування інформаційної економіки;

запропоновано класифікаційні ознаки поняття «власний капітал», які допомагають розглянути визначене поняття у різних розрізах у залежності від мети управлінського персоналу;

запропоновано деталізувати субрахунки діючого Плану рахунків субрахунками другого порядку задля підвищення аналітичності інформації про елементи власного капіталу, створюваної у системі бухгалтерського обліку;

запропоновано способи удосконалення відображення у звітності інформації про власний капітал підприємства з метою підвищення її інформативності для користувачів облікової інформації.

Практичне значення одержаних результатів. У результаті проведення дослідження було проаналізовано організацію обліку на підприємстві та його облікову політику. Автором дослідження запропоновано напрями удосконалення Наказу про облікову політику дослідженого підприємства із метою його актуалізації відповідно до вимог чинного законодавства та потреб управління.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на 7 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Публікації. Основні результати, що були отримані у ході дослідження обговорено на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях та оприлюднено у Збірниках наукових праць. Автором дослідження опубліковано 1 наукову статтю та 7 тез у збірниках матеріалів Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференцій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності

В економічній науці поняття «капітал» займає одну із ключових позицій. Його вивченням у різних аспектах займалися вчені протягом багатьох століть. Капітал – був підставою для дискусії для представників багатьох економічних шкіл.

Перша задокументована спроба визначення капіталу зафіксована у працях Арістотеля (384-322 рр. до н.е.). Він вважав капітал синонімом багатства та поділяв його на два види:

1) багатство, пов'язане із нагромадженням матеріальних цінностей. На думку Арістотеля воно є обмежене фізичними вимірниками та має назву «економіка»;

2) багатство, пов'язане із нагромадженням фінансових ресурсів, тобто, грошей. На думку Арістотеля воно безкінечне, має негативний відтінок та назване ним «хремастика».

Розвиваючи думку, обґрунтовану Арістотелем, вчені досліджували капітал у його трьох основних проявах:

- 1) капітал як грошовий фактор;
- 2) капітал як матеріальний фактор;
- 3) капітал як виробничі відносини (рис. 1.1).

Таким чином, незважаючи на те, що усі вчені поклали в основу своїх досліджень висновки попередників, їх висновки щодо напрямів теоретичного обґрунтування поняття «капітал» значно відрізняються. Єдиної спільної думки у цьому аспекті не існує.

Рис. 1.1. Дослідження поняття «капітал» у працях вчених

З середини XX ст. головною рушійною силою економіки є інформація. Тому із 60-рр. XX ст. в роботах економістів-неокласиків капітал розглядається у цьому аспекті.

Інформація як капітал знаходить вираз у певних інформаційних продуктах, які відчужуються від їх виробника і стають об'єктом купівлі-продажу на ринку. Вилучення інформаційного продукту від його виробника і використання цього продукту власником з метою отримання прибутку дозволяє зробити висновок, що поряд з людським та інтелектуальним капіталом, існує інформаційний капітал.

До інформації як одного із видів капіталу відносять бази даних, інформаційні системи, що забезпечують маршрутизацію знань і швидке впровадження нових розробок [3, с. 10]. Також, інформація як капітал – це інформаційні системи, технології, інфраструктура, система управління ІТ-ресурсами, необхідні для реалізації стратегії [1]. Більш широкий підхід до визначення інформації як капіталу, включає накопичені інвестиції в ІКТ-секторі, технологічну, науково-технічну, соціально-економічну та духовну інформацію, використовувану для отримання доходу [7, с. 11].

Західні вчені до інформації як капіталу включають бізнес-додатки, інфраструктура і сервіси [5, с. 221].

Більш широкі ознаки інформації як капіталу визначають її якісні ознаки та способи доступу. Зокрема, те, що інформація повинна бути структурована тематично і за рівнем доступу, а також мати канали, через які можливо її отримання - інтернет-сайт, локальна мережа організації, періодичні видання, література внутрішнього користування [11].

Аналіз зазначених понять дає підставу розглядати інформацію як різновид капіталу у цифровій економіці. Саме інформація та знання як виробнича сила стають найважливішим фактором сучасного господарства.

Як економічний ресурс інформація має низку унікальних властивостей, що відрізняють її від інших ресурсів. Вона при вживанні не зношується, легко транспортується і тиражується [10, с. 9].

При цьому не всяка інформація може вважатися капіталом. Інформація є суттєвою, якщо, по-перше, сприйнята користувачем, по-друге, зрозумілою на всіх рівнях, по-третє, корисна хоча б потенційно для вирішення будь-якої задачі. Інформація, яка не має значення (цінності) для даної діяльності, не може бути капіталом.

Інформація як ресурс стає головним чинником економічного розвитку. Це проявляється в наступних напрямках (рис. 1.2).

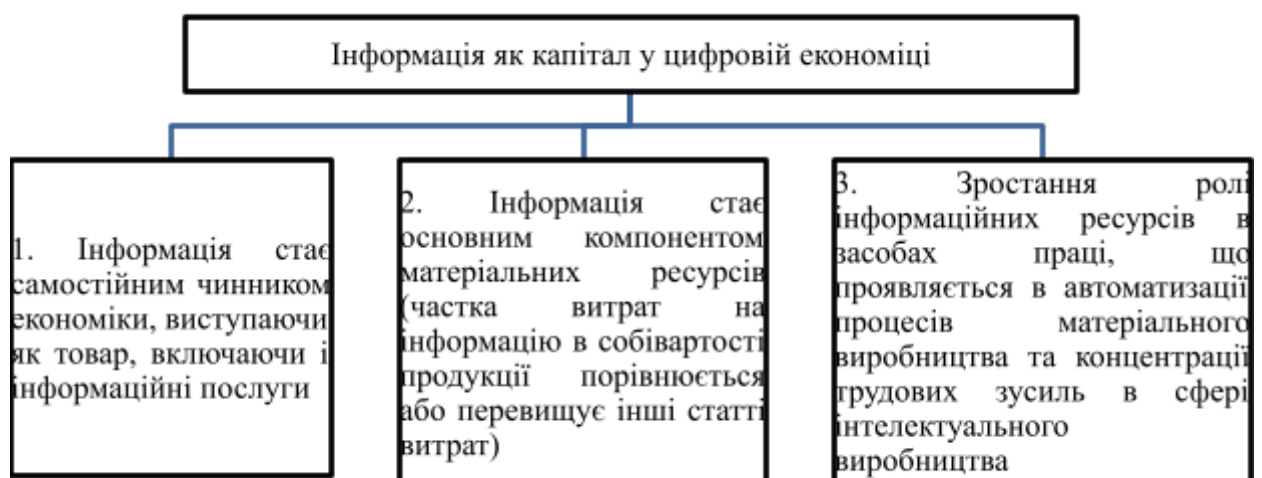

Рис. 1.2. Інформація як капітал у цифровій економіці

На сьогодні капітал відіграє важливу роль у фінансово-господарській діяльності підприємства. Особливої уваги заслуговує один із видів капіталу – власний капітал підприємства. Він має велике значення для підтримання інтересів власників та інвесторів підприємства. Визначення поняття «власний капітал» у працях вітчизняних науковців наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Термінологічний аналіз поняття «власний капітал» у науковій літературі та нормативних документах

Джерело	Визначення
Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник]; за ред. Ф.Ф. Бутиця; 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: Рута, 2009. – 912 с.	Власний капітал – загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування його активів
Голов С.Ф. Фінансовий облік / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: Лібра, 2005. – 976 с	Власний капітал формується акціями, тобто коштами інвесторів (власників) в обмін на реалізовані їм акції
Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: [навч. посіб.] / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.	Власний капітал – це власні джерела підприємства, які без визначення строку проведення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з уже оподаткованого прибутку
Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.	Власний капітал – сальдо між загальною сумою активів та позичковим капіталом
Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік / Н.В. Чебанова, Ю.А. Василенко. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 672 с.	Власний капітал – власні джерела фінансування підприємства, які без зазначення строку повернення внесені його засновниками (учасниками), або суми реінвестованого чистого прибутку, нагромаджені протягом строку існування підприємства, а також дарчий капітал
Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України / Н.М. Ткаченко. – К.: А.С.К., 2000. – 784 с.	Власний капітал – це власні джерела підприємства, які без визначення строку повернення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з оподаткованого прибутку
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13	Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань

Сукупність власного та залученого капіталу ілюструє загальну величину коштів, вкладених у ресурси підприємства, які є необхідними для здійснення його діяльності.

У чинному законодавстві розрізняють різні види власного капіталу. Зокрема, до видів власного капіталу відносять:

- зареєстрований (пайовий) капітал;
- капітал у дооцінках;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілені прибутки (непокриті збитки);
- вилучений капітал;
- неоплачений капітал;
- забезпечення майбутніх витрат і платежів;
- цільові фінансування і цільові надходження.

В узагальненому вигляді можна зазначити, що власний капітал формується за рахунок внесків учасників та за рахунок рефінансування прибутку підприємства у його господарську діяльність. Аналіз структури капіталу є важливою частиною аналізу фінансового стану підприємства, на підставі якого приймаються важливі управлінські рішення. Показники стану власного капіталу також впливають на показники платоспроможності, кредитоспроможності, ліквідності, прибутковості та рентабельності. Ґрунтовний аналіз власного капіталу дозволяє прийняти виважені управлінські рішення та досягти поставлених перед підприємством цілей.

Використовуючи балансову теорію, розрахунок власного капіталу проводиться шляхом вирахування зобов'язань із загальної вартості активів підприємства.

У ході господарської діяльності величина власного капіталу змінюється, оскільки змінюються його складові: капітал у дооцінках, резервний капітал, нерозподілені прибутки (непокриті збитки) та інші. Функції власного капіталу підприємств наведено на рис. 1.3.

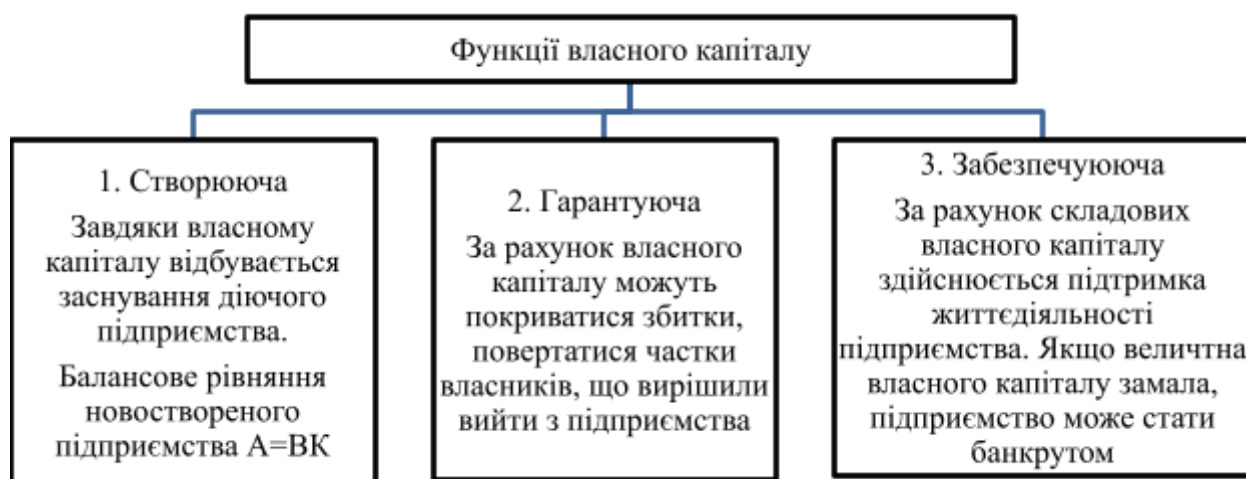

Рис. 1.3. Функції власного капіталу

Крім функцій, зазначених на рис. 1.3. вчені виділяють наступні функції:

1) фінансування. Ця функція виконується власним капіталом під час здійснення операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості за позичками;

2) підтримання фінансової незалежності. Ця функція впливає на рівень залежності підприємства від кредиторів;

3) контрольна. Інвестор, який володіє контрольним пакетом акцій підприємства може контролювати його діяльність та впливати на його стратегію розвитку.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зазначити наступне. Підходи до визначення економічної сутності капіталу видозмінювалися протягом століть. До середини XX століття основою поняття «капітал» вчені вважали матеріальні ресурси, гроші, економічні відносини. У 60-х рр. XX ст. вчені встановили, що за діючого укладу економічних відносин в основу капіталу є інформація. На підставі цього твердження ними було розширено перелік функцій власного капіталу, до традиційних (утворюючої, гарантуючої, забезпечуючої) було додано такі функції як: фінансування, підтримання фінансової незалежності, контрольна.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

З економічної точки зору, капітал – це кошти, які перебувають у власності підприємства. Воно використовує їх для здійснення господарської діяльності та отримання прибутку. Рух капіталу у ході господарської діяльності називають «кругообігом капіталу». Схематично процес переміщення капіталу під час здійснення господарської діяльності наведено на рис. 1.4.

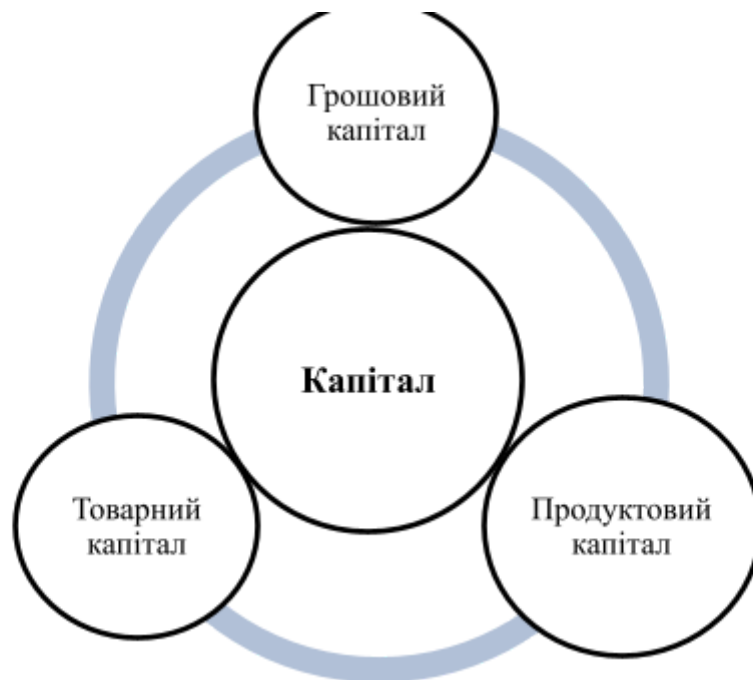

Рис. 1.4. Кругооборот капіталу суб'єкта господарювання

Розглянемо детальніше інформацію, наведену на рис. 1.4.

Грошовий капітал – це перша стадія у якій перебуває капітал. Капітал, отриманий від власників у грошовій формі, інвестується в активи. Підприємство самостійно обирає у який вид активів йому необхідно проінвестувати кошти для початку та підтримання господарської діяльності. Після придбання необоротних чи оборотних активів капітал переходить у другу стадію – продуктивний;

Продуктивний капітал – це стадія капіталу у якій він перебуває у формі предметів чи засобів праці. Обидві зазначені форми капіталу забезпечують його перетворення у товарний капітал.

Товарний капітал – це стадія капіталу на якій він набуває споживчих властивостей, може бути реалізований та перетворений у грошову форму.

Під поняттям «капітал підприємства» сьогодні розуміють різні його види, які характеризуються десятками термінів. Класифікація видів капіталу наведена на табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація капіталу підприємства

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види капіталу
1	2	3
1	за належністю до підприємства	власний капітал залучений капітал
2	за цілями використання	виробничий капітал позиковий капітал спекулятивний капітал
3	за формою інвестування	капітал у фінансовій формі капітал у матеріальній формі капітал у нематеріальній формі
4	за об'єктом інвестування	основний капітал оборотний капітал
5	за формою власності	приватний капітал державний капітал
6	за організаційно-правовими формами діяльності	акціонерний капітал пайовий капітал індивідуальний капітал
7	за характером використання у господарському процесі	грошовий капітал продуктовий капітал товарний капітал
8	за джерелами залучення	вітчизняний капітал іноземний капітал

На законодавчому рівні в Україні процеси створення та використання капіталу регламентуються низкою нормативно-правових актів (табл. 1.3).

Нормативно-правове регулювання обліку власного капіталу
(станом на 18.03.2021 р.)

№ з/п	Назва та бібліографічний опис нормативного документа	Дата актуальної редакції	Посилання на структурні частини нормативного документа, які власне регулюють питання досліджуваного об'єкта, стислий зміст
1	2	3	4
1	Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text	Редакція від 16.10.2020, підстава - 124-IX	Господарський кодекс України визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають в процесі організації здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання (операції з формування, зміни та використання власного капіталу, що виникають внаслідок господарської діяльності)
2	Цивільний кодекс України 16.01.2003 № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text	Редакція від 01.01.2021, підстава - 942-IX	Цивільним кодексом України регулюються взаємовідносини, що виникають під час діяльності суб'єктів. Зокрема питання господарських зобов'язань та заборгованостей, що виникають в процесі управління господарською діяльністю. Визначає поняття, види господарських товариств, а також склад їхнього майна
3	Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text	Редакція від 03.07.2020, підстава - 720-IX	Закон України «Про господарські товариства» визначає поняття і види господарських товариств, правила їх створення, діяльності, а також права і обов'язки їх учасників та засновників
4	Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text	Редакція від 24.09.2020, підстава - 852-IX	Визначає умови і порядок випуску цінних паперів, а також регулює посередницьку діяльність в організації обігу цінних паперів
5	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text	Редакція від 14.11.2020, підстава - 776-IX	Визначає основні засади функціонування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також правильне ведення обліку власного капіталу, його правове регулювання та надання повної й правдивої інформації

Положення про порядок реєстрації випуску акцій та інформацію про їх емісію регулює порядок та встановлює вимоги до реєстрації випуску акцій. Встановлює вимоги до реєстрації випуску акцій відкритого акціонерного товариства, інформації про їх випуск і звіту про наслідки підписки на акції, реєстрації випуску облігацій підприємств, інформації про їх випуск. Положення про порядок реєстрації випуску (випусків) акцій при заснуванні акціонерних товариств.

Положення про порядок збільшення (зменшення) статутного капіталу публічного або приватного акціонерного товариства регулює порядок збільшення (зменшення) розміру статутного фонду акціонерного товариства, за винятком випадків збільшення розміру статутного фонду, яке здійснюється в порядку обміну облігацій на акції, та збільшення розміру статутного фонду акціонерного товариства у зв'язку з індексацією основних засобів, оскільки ці операції регулюються Положенням про порядок реєстрації випуску (випусків) акцій при заснуванні акціонерних товариств у зв'язку з індексацією основних фондів.

Розкриття інформації про власний капітал у фінансовій звітності регламентується НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Відповідно до П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», одним із видів фінансових інструментів є інструменти власного капіталу, до яких належать прості акції, частки та інші види власного капіталу. Також у даному нормативному акті зазначається правила визнання вище названих фінансових інструментів.

П(С)БО 24 «Прибуток на акцію» визначає методологічні засади формування інформації про чистий прибуток на одну просту акцію та її розкриття у фінансовій звітності. Положення 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» визначає загальні вимоги до розкриття інформації про власний капітал у статтях балансу суб'єкта малого підприємництва.

Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і

організацій № 291 від 30.11.99 року призначені рахунки для відображення формування, змін і використання власного капіталу.

Отже, кожен нормативний акт по своєму має важливе значення і регулює певну частину обліку власного капіталу. Слід відмітити, що в Україні відсутнє Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, що регулює відображення в обліку власного капіталу. Ті моменти обліку, які були не висвітлені у П(С)БО, а саме: формування, зміна та використання власного капіталу, перелік рахунків та типові кореспонденції тощо, знаходять своє відображення у законах, положеннях та інструкціях.

Проблеми обліку власного капіталу мають теоретичний та прикладний характер. Вони висвітлені у багатьох наукових публікаціях, частина яких узагальнена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Таблиця опрацювання літературних джерел за темою дослідження

Бібліографічний опис джерела	Питання, що розглядаються	Критика	Висновки, пропозиції, перспективи подальших досліджень
1	2	3	4
Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №4. – С. 950-954. URL: http://global-national.in.ua/archive/4-2015/200.pdf	Подальший розвиток теоретичних та практичних основ бухгалтерського обліку власного капіталу підприємств	1. Аналіз теоретичних підходів до визначення поняття «власний капітал». 2. Критична оцінка переліку рахунків для обліку складових власного капіталу	Для забезпечення більш точної інформації доцільним є внесення певних змін та доповнень до Плану рахунків, а саме: внески у незареєстрований статутний капітал відображати не на субрахунку 404, а на окремому рахунку; до субрахунку 443 відкрити три аналітичні рахунки за напрямками використання прибутку; до субрахунків 451 та 452 відкрити аналітичні рахунки виходячи з мети вилучення акцій та часток

1	2	3	4
Іщенко Я.П., Галайда Л.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №15. – С. 146-148. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_15/1/39.pdf	Дослідження теоретичних основ обліку власного капіталу та практичному застосуванні обліку власного капіталу для ведення та заповнення бухгалтерської звітності на підприємствах	1. Удосконалення структури власного капіталу. 2. Відображення елементів власного капіталу у звітності	Завершальним етапом бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності. Інформація про власний капітал представлена у різних формах звітності: форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 4 «Звіт про власний капітал»

Отже, на підставі вищевикладеного можна зазначити наступне. Підходи до визначення економічної сутності капіталу видозмінювалися протягом століть. До середини XX століття основою поняття «капітал» вчені вважали матеріальні ресурси, гроші, економічні відносини. У 60-х рр. XX ст. вчені встановили, що за діючого укладу економічних відносин в основою капіталу є інформація. На підставі цього твердження ними було розширено перелік функцій власного капіталу, до традиційних (утворюючої, гарантуючої, забезпечуючої) було додано такі функції як: фінансування, підтримання фінансової незалежності, контрольна.

Класифікація видів капіталу відбувається за різними ознаками. Зокрема, за належністю до підприємства, за цілями використання, за формою інвестування, за об'єктом інвестування, за формою власності, за організаційно-правовими формами діяльності, за характером використання у господарському процесі, за джерелами залучення.

Теоретичні аспекти, які розглядаються вченими з позицій обліку власного капіталу стосуються його структури, і, як наслідок, відображення на синтетичних та аналітичних рахунках обліку та у формах фінансової звітності.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Дослідження виконується на матеріалах Товариства з обмеженою відповідальністю «Релакс-2012», скорочена назва ТОВ «Релакс-2012».

ТОВ «Релакс-2012» розташоване за адресою 36007, Полтавська область, м. Полтава, Київський район, вулиця М. Бірюзова, будинок 32А.

Станом на 11.10.2013 року статутний капітал товариства становив 80000 грн.

Засновниками товариства є:

Єсіпов Богдан Євгенійович, індекс 36000, Полтавська область, м. Полтава, Октябрський район, вулиця Котляревського, будинок 10, квартира 10. Розмір внеску до статутного фонду складає 24008,00 грн.; (30,01 %);

Уздрік Руслан Миколайович, індекс 36000, Полтавська область, м. Полтава, Октябрський район, вулиця 1100-річчя Полтави, будинок 12, квартира 8. Розмір внеску до статутного фонду 39992,00 грн. (49,99 %);

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансово-промислова компанія «Єдінство», індекс 36007, Полтавська область, м. Полтава, вулиця М. Бірюзова, будинок 32-А, код ЄДРПОУ 41224173.

ТОВ «Релакс-2012» зареєстроване для здійснення господарської діяльності за наступними видами:

77.21 Прокат товарів для спорту та відпочинку;

82.30 Організування конгресів і торговельних виставок;

93.11 Функціонування спортивних споруд;

93.13 Діяльність фітнес-центрів;

93.21 Функціонування атракціонів і тематичних парків;
 93.29 Організування інших видів відпочинку та розваг;
 96.04 Діяльність із забезпечення фізичного комфорту;
 55.10 Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування (основний вид господарської діяльності);
 56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування;
 56.21 Постачання готових страв для подій;
 56.29 Постачання інших готових страв;
 56.30 Обслуговування напоями;
 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Органами управління юридичної особи є:

Загальні збори учасників та виконавчий директор.

Особами, які уповноважені вчиняти дії від імені юридичної особи є:

Лаврентьева Ксенія Вікторівна – керівник підприємства і підписант.

ТОВ «Релакс-2012» взято на облік:

15.10.2012, Головне управління статистики, 21680000;

15.10.2012, 112982, Державна податкова інспекція у

м. Полтаві Головного управління ДФС Полтавської області, 39680655

(дані про взяття на облік як платника єдиного внеску).

Підприємство не підлягає постановці на облік в Пенсійному фонді України.

Підприємство має реєстраційний номер платника єдиного внеску – 162607198 та відноситься до 5 класу професійного ризику виробництва.

Підприємство є платником податку на додану вартість, індивідуальний податковий номер 384393416019.

Головним установчим документом підприємства є Статут.

Статутом підприємства визначено предмет діяльності товариства; загальну величину статутного капіталу та розміри внесків учасників; умови збільшення статутного капіталу товариства; порядок проведення зборів учасників; права та обов'язки директора товариства; порядок здійснення контролю за діяльністю товариства; способи формування та порядок розпорядження майном товариства; порядок припинення діяльності товариства.

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Релакс-2012» організація обліку регламентується Наказом «Про облікову політику ТОВ «Релакс-2012» (додаток).

Зазначеним документом з метою забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності застосовуються наступні положення.

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється відокремленим структурним підрозділом – бухгалтерією на чолі із головним бухгалтером.

Головний бухгалтер забезпечує вирішення питань, пов'язаних із організацією бухгалтерського і податкового обліку.

Головний бухгалтер несе відповідальність за ведення податкового обліку та подання податкової звітності.

Обов'язок ведення управлінського обліку та складання управлінської звітності покладено на головного бухгалтера.

Відповідальність інших працівників, які ведуть облік, регламентується посадовими інструкціями та затверджуються керівником підприємства.

Право першого підпису на банківських розрахунково-платіжних документах надається директору.

Головному бухгалтеру надається право другого підпису, який він ставить на первинних бухгалтерських документах, реєстрах бухгалтерського обліку та відповідних звітах.

На час відсутності головного бухгалтера право другого підпису надається директору підприємства.

На право підпису окремих документів можуть надаватися повноваження посадовим особам, що оформлюється окремим Наказом по підприємству.

Документообіг підприємства регулюється відповідними організаційно-розпорядчими документами, виданими посадовими особами у межах наданих їм повноважень. До таких документів відносяться, зокрема(але не виключно):

- про делегування повноважень на право підпису документів;
- про бухгалтерську службу;
- про проведення інвентаризації та створення постійної та робочих інвентаризаційних комісій;
- про маркетингову та збутову політику;
- про розмір встановленого ліміту каси на підприємстві, його структурних підрозділах, філіях та представництвах;
- про порядок архівування документів.

Перелік посадових осіб, яким доручено отримувати і видавати матеріальні цінності встановлюється виключно наказом директора.

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це не можливо – безпосередньо після її закінчення.

Для контролю та впорядкування оброблених даних на підставі первинних документів складаються зведені облікові реєстри.

Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових і машинних носіях і повинні мати обов'язкові реквізити.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документів систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця.

Регістри бухгалтерського обліку повинні мати назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні.

Система і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій розробляються головним бухгалтером та можуть змінюватися в оперативному режимі у залежності від потреб користувачів цієї звітності.

Фінансовий облік на підприємстві ведеться на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також положень (стандартів) обліку та звітності.

Облікова політика підприємства формується на підставі принципів бухгалтерського обліку, зазначених у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Облікова політика застосовується таким чином, щоб фінансові звіти повністю узгоджувалися з вимогами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та положеннями (стандартами) обліку та звітності.

У ході застосування облікової політики доцільно використовувати передусім ті методи і прийоми для ведення бухгалтерського обліку та відображення у фінансовій звітності, які передбачені положеннями (стандартами) обліку та звітності і найбільш адаптовані до діяльності підприємства.

Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансових звітів на підприємстві (крім Звіту про рух грошових коштів) проводиться згідно з принципом нарахування таким чином, що результати операцій та інших подій відображалися в облікових регістрах і фінансових звітах тоді, коли вони мали місце, а не тоді, коли підприємство отримує або сплачує кошти.

Доходи та збитки відображуються у тому періоді, коли вони були зроблені, а витрати – на основі відповідності цим доходам, що забезпечить визначення фінансового результату звітного періоду співставленням доходів звітного періоду з витратами, здійсненими для отримання цих доходів.

При складанні фінансових звітів визначена величина суттєвості у розмірі 1 грн.

Для автоматизації обліку на підприємстві використовується програмний продукт «1 С:Бухгалтерія».

Щодо обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві встановлені такі елементи облікової політики:

- 1) вартісна межа між основними засобами та малоцінними необоротними матеріальними активами складає 2500 грн.;
- 2) одиницею обліку визначено об'єкт основних засобів;
- 3) амортизація основних засобів здійснюється із використанням прямолінійного методу;
- 4) ліквідаційна вартість прирівняна до нуля;
- 5) амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів нараховується спрощеним методом нарахування амортизації (100/0).

У Наказі «Про облікову політику ТОВ «Релакс-2012» міститься інша інформація щодо організації обліку на підприємстві та облікової політики (додаток).

Враховуючи, що із 2015 року цей документ не змінювався, можна запропонувати окремі напрями удосконалення цього документу (табл. 2.1).

Напрями удосконалення
Наказу «Про облікову політику ТОВ «Релакс-2012»

Статті документу	Пропозиції
Статті 1-8	Статті 1-8 присвячені особливостям організації бухгалтерського обліку на підприємстві. На нашу думку, їх доцільно виокремити в окремий розпорядчий документ Наказ «Про організацію обліку ТОВ «Релакс-2012»
Статті 9-16	Статті 9-16 присвячені обліковій політиці підприємства. На нашу думку, їх доцільно виокремити в розпорядчий документ Наказ «Про облікову політику ТОВ «Релакс-2012»
Стаття 3	Стаття 3 присвячена організації ведення документообігу на ТОВ «Релакс-2012». На нашу думку, статтю необхідно розширити. У додатку до Наказу «Про організацію обліку ТОВ «Релакс-2012» доцільно прикріпити Графік документообороту
Стаття 9 (п. 9.2)	Стаття 9 (п. 9.2) містить інформацію про перелік принципів бухгалтерського обліку, які покладено в основу облікової політики підприємства. Перелік необхідно переглянути відповідно до змін чинного законодавства
Стаття 9 (п. 9.6)	Стаття 9 (п. 9.6) висвітлює інформацію про розмір суттєвості, що використовується на підприємстві. Пропонуємо збільшити цю величину і з 1 грн. до 100 грн.
Стаття 9 (п. 9.7)	Стаття 9 (п. 9.7) містить інформацію про програмний продукт, що використовується для автоматизації обліку. Інформацію доцільно актуалізувати
Стаття 10	Стаття 10 містить інформацію про межу суттєвості між основними засобами та малоцінними необоротними матеріальними активами. Інформацію доцільно актуалізувати та зазначити на рівні 20000 грн.

Аналіз організації обліку на підприємстві та його облікової політики дозволяє зробити висновок про те, що звітність підприємства є достовірною та може бути використана для проведення аналізу.

Зазвичай, аналіз показників фінансової звітності проводиться для того, щоб обґрунтувати управлінські рішення, що приймаються на підприємстві.

Результати розрахунків показників економічного потенціалу та результатів діяльності підприємства за 2017-2019 рр. наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Основні показники економічного потенціалу та результатів
діяльності підприємства за 2017-2019 рр.**

Показники	Роки			2019 р. до 2018 р. у %
	2017	2018	2019	
1	2	3	4	5
Площа сільськогосподарських угідь, га	-	-	-	-
- в т.ч. ріллі, га	-	-	-	-
Середньорічна чисельність працюючих, осіб	78,0	75,0	69,0	92,0
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	6615,5	6144,5	5710,0	92,9
Коефіцієнт зносу основних засобів	58,2	61,1	63,9	104,6
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн, з них:	1434,5	1470,5	1323,0	90,0
- оборотні виробничі фонди;	557,5	517,0	500,5	96,8
- фонди обігу	877,0	953,5	822,5	86,3
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,5	4,4	4,4	100,0
Вартість валової продукції, тис. грн	4720,0	4031,0	4591,0	113,9

Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, тис. грн	6433,0	6491,0	5776,0	89,0
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-1263,0	-80,0	-1396,0	у 174,5 рази
Рентабельність діяльності, %	-19,6	-1,2	-24,2	-
Гроші та їх еквіваленти, тис. грн	170,0	243,0	76,0	31,3
Коефіцієнт платоспроможності	0,1	0,1	0,0	33,7
Коефіцієнт автономії	0,8	0,8	0,8	95,9

Характеризуючи показник середньорічна чисельність працюючих, варто відмітити, що у 2019 році він мав найменше значення за досліджуваний період із 2017 р. по 2019 р. та становив 69 осіб.

У 2019 році порівняно із 2018 роком цей показник зменшився на 8 %.

Середньорічна вартість основних засобів досліджуваного підприємства має тенденцію до скорочення. У 2017 році цей показник склав 6615,5 тис. грн.; у 2018 році - 6144,5 тис. грн.; у 2019 році - 5710,0 тис. грн. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник скоротився на 7,1 %.

Коефіцієнт зносу основних засобів – це показник, що характеризує ступінь використаності основних засобів підприємства та націлює керівника на прийняття управлінських рішень, пов'язаних із заміною основних засобів, оновленням чи модернізацією.

У 2017 році цей показник склав 58,2; у 2018 році – 61,1; у 2019 році – 63,9. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник збільшився на 4,6 %.

Середньорічна вартість оборотних активів досліджуваного підприємства має тенденцію до скорочення. У 2017 році цей показник склав 1434,5 тис. грн.; у 2018 році - 1470,5 тис. грн.; у 2019 році - 1323,0 тис. грн. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник скоротився на 10,0 %.

Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів досліджуваного підприємства має тенденцію до зменшення. У 2017 році цей показник склав 557,5 тис. грн.; у 2018 році - 517,0 тис. грн.; у 2019 році - 500,5 тис. грн. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник скоротився на 3,2 %.

Середньорічна вартість фондів обігу досліджуваного підприємства також скорочується. У 2017 році цей показник склав 877,0 тис. грн.; у 2018 році - 953,5 тис. грн.; у 2019 році - 822,5 тис. грн. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник скоротився на 13,7 %.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів залишається майже незмінним – на рівні 4,4-4,5 протягом 2017-2019 рр.

Вартість валової продукції досліджуваного підприємства зростає. У 2017 році цей показник склав 4720,0 тис. грн.; у 2018 році 4031,0 тис. грн.; у 2019 році - 4591,0 тис. грн. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник збільшився на 13,9 %.

Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг досліджуваного підприємства скорочується. У 2017 році цей показник склав 6433,0 тис. грн.; у 2018 році - 6491,0 тис. грн.; у 2019 році - 5776,0 тис. грн. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник скоротився на 11 %.

Протягом 2017-2019 рр. підприємство є збитковим. Найнижчий розмір збитку зафіксовано у 2018 році –

80,0 тис. грн. Найбільший збиток підприємство отримало у 2019 році 1396,0 тис. грн.

Рентабельність продажу мала негативне значення, виходячи із того, що витрати підприємства перевищували його доходи протягом 2017-2019 рр.

Грошові кошти на їх еквіваленти зменшувалися. У 2017 році цей показник склав 170,0 тис. грн.; у 2018 році 243,0 тис. грн.; у 2019 році - 76,0 тис. грн. За 2019 рік у порівнянні із 2018 роком цей показник скоротися на 68,7 %.

Коефіцієнт платоспроможності підприємства перебуває на рівні нижчому ніж нормативне значення (0,25-0,35) протягом 2017-2019 рр., що свідчить про можливість непогашення заборгованості підприємством вчасно.

Коефіцієнт автономності протягом 2017-2019 рр. перевищує нормативне значення (0,5).

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що досліджуване підприємство працює неефективно. Протягом досліджуваного періоду його витрати перевищують доходи, а, отже, воно є збитковим.

Аналіз коефіцієнтів показує незбалансовану структуру ресурсів та джерел їх утворення, що може бути джерелом пильної уваги керівника підприємства.

Прибутковість підприємства, збільшення його рентабельності, нарощення доходів та оптимізація витрат – такими мають бути першочергові заходи для виведення підприємства із кризового стану.

2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності

Статутний капітал підприємства є складовою частиною зареєстрованого капіталу, що обліковується на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» має такі субрахунки:

401 «Статутний капітал», 402 «Пайовий капітал», 403 «Інший зареєстрований капітал», 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу».

Для обліку та узагальнення інформації про стан та рух статутного капіталу господарських товариств, державних і комунальних підприємств призначено субрахунок 401 «Статутний капітал» (пасивний, балансовий). За кредитом рахунку відображається збільшення капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення). Сальдо на цьому рахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах підприємства.

На субрахунку 403 «Інший зареєстрований капітал» відображається зареєстрований капітал інших підприємств, зокрема приватних підприємств.

На субрахунку 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» відображаються внески, які надходять для формування статутного капіталу, зокрема акціонерного товариства, після його оголошення і до реєстрації відповідних змін до установчих документів. Сальдо субрахунку 404 після реєстрації статутного капіталу в установленому порядку списується у кореспонденції із кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал», а у разі якщо підприємству відмовлено у реєстрації статутного капіталу, у кореспонденції з дебетом субрахунку 404 відображаються операції з повернення активів, які надходили як внески.

Первинними документами для обліку статутного капіталу є бухгалтерські довідки, розрахунки бухгалтерії, акти приймання – передачі основних засобів, накладні, прибуткові касові ордери, заяви на переказ готівки тощо.

Таблиця 2.3

Кореспонденція рахунків з обліку статутного капіталу

Зміст операцій	Дебет	Кредит
Зареєстровано, збільшено статутний капітал підприємства	46 «Неоплачений капітал»	401 «Статутний капітал»
Поповнено статутний капітал за рахунок нарахований дивідендів	67 «Розрахунки з учасниками»	401 «Статутний капітал»
Поповнено статутний капітал за рахунок додаткового капіталу	42 «Додатковий капітал»	401 «Статутний капітал»
Поповнено статутний капітал за рахунок резервного капіталу	43 «Резервний капітал»	401 «Статутний капітал»
Поповнено статутний капітал за рахунок нерозподіленого прибутку	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	401 «Статутний капітал»
Зменшено статутний капітал при виході засновника підприємства	401 «Статутний капітал»	67 «Розрахунки з учасниками»
Зменшено статутний капітал за рахунок вилучених та анульованих акцій	401 «Статутний капітал»	45 «Вилучений капітал»

Аналітичний облік статутного капіталу ведеться за видами капіталу за кожним засновником, учасником, акціонером тощо у журналі 7 та відомостях до нього.

Оскільки статутний капітал найчастіше не може бути сформованим відразу, з'являється неоплачений капітал. Неоплачений капітал – сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, для узагальнення інформації про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства призначено рахунок 46 «Неоплачений капітал» (активний, балансовий). За дебетом рахунку відображається заборгованість засновників (учасників)

господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, за кредитом – погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу. Сальдо означає наявність заборгованості засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу на початок чи кінець місяця.

У балансі сума неоплаченого капіталу наводиться в дужках і віднімається при визначенні підсумку власного капіталу підприємства, а тому неоплачений капітал є регулюючою статтею.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків з обліку неоплаченого капіталу

Зміст операцій	Дебет	Кредит
Зареєстровано, збільшено статутний капітал підприємства	46 «Неоплачений капітал»	401 «Статутний капітал»
Погашено заборгованість за внесками до статутного капіталу шляхом внесення:	10 «Основні засоби»	46 «Неоплачений капітал»
- основних засобів		
- нематеріальних активів	12 «Нематеріальні активи»	46 «Неоплачений капітал»
- інших необоротних матеріальних активів	11 «Інші необоротні матеріальні активи»	46 «Неоплачений капітал»
- довгострокових цінних паперів	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	46 «Неоплачений капітал»
- виробничих запасів	20 «Виробничі запаси»	46 «Неоплачений капітал»
- малоцінних швидкозношуваних предметів	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	46 «Неоплачений капітал»
- товарів	28 «Товари»	46 «Неоплачений капітал»
- готівки в касу	301 «Готівка в національній валюті»	46 «Неоплачений капітал»
- грошових коштів на поточний рахунок	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	46 «Неоплачений капітал»
- короткострокових цінних паперів	35 «Поточні фінансові інвестиції»	46 «Неоплачений капітал»

Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) підприємства у журналі 7 та відомостях до нього.

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, для узагальнення інформації про зміни у складі вилученого капіталу підприємства призначено рахунок 45 «Вилучений капітал» (активний, балансовий).

Таблиця 2.5

Кореспонденція рахунків з обліку неоплаченого капіталу

Зміст операцій	Дебет	Кредит
З каси виплачено грошові кошти учасникам в рахунок оплати викуплених акцій	45 «Вилучений капітал»	301 «Готівка в національній валюті»
З поточного рахунку сплачено грошові кошти учасникам в рахунок оплати викуплених акцій	45 «Вилучений капітал»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Отримано грошові кошти в касу від реалізації викуплених акцій	301 «Готівка в національній валюті»	45 «Вилучений капітал»
Отримано на поточний рахунок грошові кошти від реалізації викуплених акцій	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	45 «Вилучений капітал»
Зменшено статутний капітал за рахунок вилучених та анульованих акцій	401 «Статутний капітал»	45 «Вилучений капітал»
Відображено емісійний дохід, отриманий у касу від продажу раніше викуплених акцій	301 «Готівка в національній валюті»	42 «Додатковий капітал»
Відображено емісійний дохід, отриманий на поточний рахунок від продажу раніше викуплених акцій	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	42 «Додатковий капітал»

За дебетом рахунку відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом – вартість анульованих або перепроданих акцій (часток). Сальдо

означає наявність акцій власної емісії або часток, викуплених товариством в учасників на початок чи кінець місяця.

Рахунок 45 «Вилучений капітал» має такі субрахунки: 451 «Вилучені акції», 452 «Вилучені вклади й паї», 453 «Інший вилучений капітал».

У балансі сума вилученого капіталу наводиться в дужках і віднімається при визначенні підсумку власного капіталу підприємства, а тому вилучений капітал є регулюючою статтею.

Аналітичний облік вилученого капіталу ведеться за видами акцій (вкладів, паїв) у журналі 7 та відомостях до нього.

Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно вкладених у здійснення спільної фінансово – господарської діяльності, тобто пайові внески членів спілок чи інших підприємств (підприємств споживчої кооперації, КСП, житлово-будівельних кооперативів, кредитних спілок, інвестиційних фондів).

Пайові внески поділяються на вступні, обов'язкові та додаткові. Розмір обов'язкових внесків визначається загальними зборами пайовиків.

На обов'язкові та додаткові пайові внески диференційовано нараховуються проценти. При одержанні пайових внесків у членську книжку (квиток) обов'язково вноситься сума одержаного паю та робиться запис до відомості по прийому пайових внесків.

При виході члена споживчого товариства йому повертається сума обов'язкового пайового внеску і сплачується належна частина прибутку залежно від фінансово-майнового стану підприємства за рік. Вступний внесок члена споживчого товариства поверненню не підлягає.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, для узагальнення інформації про зміни у складі пайового капіталу підприємства призначено субрахунок 402 «Пайовий капітал» (пасивний, балансовий).

По кредиту рахунку відображається збільшення пайового капіталу, по дебету – зменшення. Сальдо означає розмір пайового капіталу підприємства на початок чи кінець місяця.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків з обліку пайового капіталу

Зміст операцій	Дебет	Кредит
Отримано в касу пайові внески	301 «Готівка в національній валюті»	402 «Пайовий капітал»
Отримано на поточний рахунок пайові внески	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	402 «Пайовий капітал»
Поповнено пайовий капітал за рахунок нерозподіленого прибутку	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	402 «Пайовий капітал»
Зменшено пайовий капітал за рахунок непокритого збитку	402 «Пайовий капітал»	402 «Пайовий капітал»
Відсотки за пайовими внесками спрямовано на поповнення пайового капіталу	67 «Розрахунки з учасниками»	402 «Пайовий капітал»
Поповнено пайовий капітал за рахунок необоротних активів	10 «Основні засоби» 11 «Інші необоротні матеріальні активи» 12 «Нематеріальні активи»	402 «Пайовий капітал»
Поповнено пайовий капітал за рахунок запасів	20 «Виробничі запаси» 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» 28 «Товари»	402 «Пайовий капітал»
Поповнено пайовий капітал за рахунок позик	50 «Довгострокові позики» 60 «Короткострокові позики»	402 «Пайовий капітал»
Поповнено пайовий капітал за рахунок фінансових інвестицій	14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 35 «Поточні фінансові інвестиції»	402 «Пайовий капітал»
Виплачено з каси пайові внески	402 «Пайовий капітал»	301 «Готівка в національній валюті»
Виплачено з поточного рахунку пайові внески	402 «Пайовий капітал»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Аналітичний облік пайового капіталу ведеться за видами капіталу у журналі 7 та відомостях до нього.

Додатковий капітал включає суму внесків засновників понад зареєстрований статутний капітал (крім акціонерних товариств), які вносяться без рішень про зміну статутного капіталу, емісійний дохід, тобто суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, вартість безоплатно отриманих необоротних активів, накопичені курсові різниці. Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, для узагальнення інформації про суми додаткового капіталу призначено рахунок 42 «Додатковий капітал» (пасивний, балансовий).

Таблиця 2.7

Кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу

Зміст операцій	Дебет	Кредит
Отримано в касу емісійний дохід від продажу цінних паперів	301 «Готівка в національній валюті»	421 «Емісійний дохід»
Отримано на поточний рахунок емісійний дохід від продажу цінних паперів	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	421 «Емісійний дохід»
Отримано в касу грошові кошти понад величину статутного капіталу	301 «Готівка в національній валюті»	422 «Інший вкладений капітал»
Отримано на поточний рахунок грошові кошти понад величину статутного капіталу	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	422 «Інший вкладений капітал»
Безоплатно отримано необоротні активи	10 «Основні засоби» 11 «Інші необоротні матеріальні активи» 12 «Нематеріальні активи»	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»
Відображено дохід при нарахуванні зносу на безоплатно отримані необоротні активи	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
Поповнено резервний капітал за рахунок додаткового капіталу	42 «Додатковий капітал»	43 «Резервний капітал»
Поповнено статутний капітал за рахунок додаткового капіталу	42 «Додатковий капітал»	401 «Статутний капітал»
Поповнено пайовий капітал за рахунок додаткового капіталу	42 «Додатковий капітал»	402 «Пайовий капітал»

За кредитом рахунку відображається збільшення додаткового капіталу, за дебетом – його зменшення. Сальдо означає розмір додаткового капіталу підприємства на початок чи кінець місяця. Рахунок 42 «Додатковий капітал» має такі субрахунки: 421 «Емісійний дохід», 422 «Інший вкладений капітал», 423 «Накопичені курсові різниці», 424 «Безоплатно одержані необоротні активи», 425 «Інший додатковий капітал». Аналітичний облік додаткового капіталу ведеться за видами капіталу у журналі 7 та відомостях до нього.

Капітал у дооцінках включає дооцінку (уцінку) необоротних активів і фінансових інструментів, які відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід).

Таблиця 2.8

Кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу

Зміст операцій	Дебет	Кредит
Проведено дооцінку первісної вартості основних засобів та інших необоротних матеріальних активів	10 «Основні засоби» 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»
Проведено дооцінку первісної вартості нематеріальних активів	12 «Нематеріальні активи»	412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів»
Проведено дооцінку нарахованого зносу	411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів» 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
Проведено уцінку вартості основних засобів та інших необоротних матеріальних активів в межах проведеної дооцінки	411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»	10 «Основні засоби» 11 «Інші необоротні матеріальні активи»
Проведено уцінку вартості нематеріальних активів в межах проведеної дооцінки	412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів»	12 «Нематеріальні активи»
Проведено дооцінку фінансових інвестицій	14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 35 «Поточні фінансові інвестиції»	413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів»
Проведено уцінку фінансових інвестицій в межах проведеної дооцінки	413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів»	14 «Довгострокові фінансові інвестиції» 35 «Поточні фінансові інвестиції»

Він обліковується на рахунку 41 «Капітал у дооцінках» (пасивний, балансовий). За кредитом рахунку відображається збільшення капіталу, за дебетом – його зменшення. Сальдо означає розмір капіталу у дооцінках підприємства на початок чи кінець місяця.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, рахунок 41 «Капітал у дооцінках» має такі субрахунки: 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів», 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів», 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів», 414 «Інший капітал у дооцінках». Аналітичний облік капіталу в дооцінках ведеться за видами капіталу у журналі 7 та відомостях до нього.

Резервний капітал – це сума резервів, створених за рахунок чистого прибутку підприємства відповідно до чинного законодавства чи установчих документів. У господарських товариствах створюється резервний капітал у розмірі, що не менше 15% статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу не повинен бути меншим 5% чистого прибутку.

Резервний капітал створюється для покриття збитків товариства, а також для виплати дивідендів за акціями. Законами можуть бути додатково передбачені також інші напрями використання резервного капіталу.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства призначено рахунок 43 «Резервний капітал» (пасивний, балансовий). За кредитом рахунку 43 «Резервний капітал» відображається створення резервів, за дебетом – їх використання. Сальдо означає розмір резервного капіталу підприємства на початок чи кінець місяця.

Кореспонденція рахунків з обліку резервного капіталу

Зміст операцій	Дебет	Кредит
Створено резервний капітал за рахунок прибутку	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	43 «Резервний капітал»
Поповнено статутний капітал за рахунок резервного капіталу	43 «Резервний капітал»	401 «Статутний капітал»
Поповнено резервний капітал за рахунок додаткового капіталу	42 «Додатковий капітал»	43 «Резервний капітал»
Спрямовано резервний капітал на покриття збитків	43 «Резервний капітал»	442 «Непокриті збитки»

Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами та напрямками використання у журналі 7 та відомостях до нього.

Нерозподілений прибуток – це прибуток, який лишається у розпорядженні підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу.

На рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного прибутку в поточному році.

За кредитом рахунку відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом – збитки та використання прибутку.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має такі субрахунки:

441 «Прибуток нерозподілений» (пасивний, балансовий) 442 «Непокриті збитки» (активний, балансовий, вираховується при визначенні суми власного капіталу підприємства)

443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» (відображається розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді.

Сальдо на цьому субрахунку у кінці року закривається у кореспонденції із субрахунками 441 або 442 з виведенням сальдо на одному з цих субрахунків).

Списання непокритих збитків здійснюється за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу.

Таблиця 2.10

**Кореспонденція рахунків з обліку нерозподіленого прибутку
(непокритого збитку)**

Зміст операцій	Дебет	Кредит
Списано чистий прибуток звітного періоду	79 «Фінансові результати»	441 «Прибуток нерозподілений»
Списано чистий збиток звітного періоду	442 «Непокриті збитки»	79 «Фінансові результати»
Створено резервний капітал за рахунок прибутку	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	43 «Резервний капітал»
Поповнено статутний капітал за рахунок прибутку	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	401 «Статутний капітал»
Поповнено пайовий капітал за рахунок прибутку	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	402 «Пайовий капітал»
Спрямовано резервний капітал на покриття збитків	43 «Резервний капітал»	442 «Непокриті збитки»
Нараховано дивіденди учасникам	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»	67 «Розрахунки з учасниками»
Списано прибуток, використаний у звітному періоді	441 «Прибуток нерозподілений»	443 «Прибуток, використаний у звітному періоді»
Спрямовано пайовий капітал на покриття збитків	402 «Пайовий капітал»	442 «Непокриті збитки»
Спрямовано додатковий капітал на покриття збитків	42 «Додатковий капітал»	442 «Непокриті збитки»

Аналітичний облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) ведеться у розрізі видів нерозподіленого прибутку за видами діяльності підприємства.

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Релакс-2012» облік власного капіталу ведеться відповідно до чинного законодавства згідно з вимогами національних стандартів.

Узагальнення інформації бухгалтерського обліку за рахунками, що використовуються для обліку власного капіталу відбувається у формах фінансової звітності (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Відображення узагальненої інформації про власний капітал у формах фінансової звітності

Номер і назва рахунку	Форма фінансової звітності, назва статті (графи), код рядка	Сума станом на 31.12. 2019 р., тис. грн.
40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	Баланс (Звіт про фінансовий стан) Зареєстрований капітал 1400	2615
42 «Додатковий капітал»	Баланс (Звіт про фінансовий стан) Додатковий капітал 1410	7329
44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	Баланс (Звіт про фінансовий стан) Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) 1420	(5169)
Разом	Баланс (Звіт про фінансовий стан) Усього за розділом I пасиву балансу 1495	4775
40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	Звіт про власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал Графа 3 4300	2615
42 «Додатковий капітал»	Звіт про власний капітал Додатковий капітал Графа 5 4300	7329
44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	Звіт про власний капітал Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) Графа 7 4300	(5169)
Разом	Звіт про власний капітал Всього Графа 10 4003	4775

Показник розміру власного капіталу – важлива величина для прийняття управлінських рішень. Крім того, на підставі цього показника зовнішні користувачі можуть приймати рішення про доцільність інвестицій у вказане підприємство, можливість співпраці із ним чи планування майбутньої діяльності на наступні періоди. Наявність власного капіталу та його співвідношення із залученим капіталом ілюструє фінансову автономність підприємства та ступінь його залежності від інших кредиторів. Зміни у нерозподілених прибутках (непокритих збитках) підприємства показують наскільки менеджмент активно залучений до процесу управління підприємством та ефективність його здійснення.

Розробляючи пропозиції до удосконалення обліку власного капіталу на вітчизняних підприємствах доцільно врахувати, що більшість підприємств України все частіше залучають капітал іноземних інвесторів та (або) співпрацюють із іноземними контрагентами. На нашу думку, доцільно гармонізувати вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку із міжнародними у частині регламентації обліку власного капіталу та відображення цієї інформації у звітності.

Світова практика показує, що величину власного капіталу підприємства доцільно розраховувати як різницю між активами та зобов'язаннями суб'єкта господарювання. Аналогічний підхід запропоновано національними стандартами бухгалтерського обліку. Водночас, між НСБО та МСФЗ є відмінності у визначенні складових власного капіталу, які по суті, і визначають зміст цього поняття.

Зокрема, Концептуальною основою Міжнародних стандартів фінансової звітності (п. 4.20-4.23) визначено, що до складу власного капіталу включаються:

- кошти, унесені акціонерами (zareєстрований або статутний капітал);
- нерозподілений прибуток;
- резерви, які відображають асигнування нерозподіленого прибутку.

Відмінності у даному випадку виникають при трактуванні поняття «резерви».

У світовій практиці обліку виділяють нормативні та ненормативні резерви. В Україні нормативна величина резервного капіталу для акціонерних товариств визначена Законом України «Про акціонерні товариства».

Зокрема, у статті 19 Закону України «Про акціонерні товариства» вказано наступне.

1. Резервний капітал формується у розмірі не менше ніж 15 відсотків статутного капіталу товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 відсотків суми чистого прибутку товариства за рік.

2. Резервний капітал створюється для покриття збитків товариства, а також для виплати дивідендів за привілейованими акціями. Законами можуть бути додатково передбачені також інші напрями використання резервного капіталу.

3. Акціонерне товариство, яке здійснює розміщення тільки простих акцій, має право формувати резервний капітал у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті.

4. Акціонерне товариство, яке здійснює розміщення простих та привілейованих акцій, зобов'язане формувати резервний капітал у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті.

Товариства з обмеженою відповідальністю формують резервний фонд відповідно до вимог Закону України «Про господарські товариства».

У статті 14 «Фонди товариства» Закону України «Про господарські товариства» зазначається наступне.

У товаристві створюється резервний (страховий) фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 відсотків статутного (складеного) капіталу, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства.

Розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду передбачається установчими документами, але не може бути меншим 5 відсотків суми чистого прибутку.

Ненормативні резерви створюються на розсуд власника підприємства. До них можуть відноситися кошти, зарезервовані для оновлення виробничих потужностей підприємства чи поліпшення соціальних умов для працівників підприємства. Формування резервів може здійснюватися за рахунок сум дооцінок або сум емісійного доходу, розподілу дивідендів тощо.

Формування інформації про власний капітал відбувається виходячи із оцінки його складових за справедливою вартістю. Справедлива вартість використовується для оцінки величини внесків засновників та величини сум дооцінки необоротних активів.

Облік коштів, які вносяться учасниками для формування статутного капіталу у міжнародній практиці регламентується низкою міжнародних стандартів:

МСФЗ (IFRS) 2 «Платіж на основі акцій»;

МСФЗ (IFRS) 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»;

МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти»;

МСБО (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання»;

МСБО (IAS) 39 «Фінансові інструменти: визнання і оцінка» (кожен стандарт визначає певний аспект визнання операцій із власним капіталом або віднесення відповідних операцій до розрахунків за зобов'язаннями).

Для акціонерних товариств облік складових власного капіталу більшою мірою регламентується МСБО (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання», оскільки саме у ньому регламентовано облік та відображення у фінансовій звітності інформації про акції товариства. Проблемним питанням в процесі облікового відображення акцій є визначення економічного змісту привілейованих акцій. У законодавстві чітко не визначено, чи маємо ми цей інструмент обліковувати у складі інструментів власного капіталу, чи все-таки він відноситься до складу фінансових зобов'язань підприємства.

Виходячи, із конкретних умов на яких підприємство проводить емісію привілейованих акцій у розпорядчому документі про облікову політику підприємства можна визначити методику їх облікового відображення.

Наприклад, якщо привілейовані акції випущені зі встановленим чітким строком їх подальшого викупу, вони визнаються фінансовими зобов'язаннями (пп. «а» п. 18 МСБО (IAS) 32) із відповідним відображенням у складі довгострокових зобов'язань підприємства.

Якщо розглядати привілейовані акції як інструменти власного капіталу, слід урахувати певні особливості погашення прибутку на акцію. Так, привілейована акція, що передбачає погашення на конкретну дату або за вибором утримувача, містить фінансове зобов'язання, оскільки емітент має зобов'язання передати фінансові активи утримувачу акції.

Значну увагу у міжнародних стандартах фінансової звітності приділено розподілу дивідендів та направленню їх частини на збільшення прибутку. Крім того, велике значення надається відображенню в обліку з розподілу прибутків між акціонерами.

Положення щодо виплати дивідендів містить МСБО (IAS) 33, у якому передбачена можливість нарахування дивідендів на звичайні акції (п. 6) або виплати дивідендів звичайними акціями (п. 27). Сума нарахованих дивідендів за привілейованими акціями (некумулятивними та кумулятивними) відноситься на зменшення прибутку підприємства за звітний період (п. 14). Така практика характерна і для українських підприємств. Зокрема, дивіденди за акціями товариств нараховуються за рахунок прибутку підприємства після прийняття власниками відповідного рішення.

Питання відображення у складі власного капіталу безоплатно отриманих активів у міжнародних стандартах не розглядається, оскільки такі господарські операції не є поширеними у закордонній практиці ведення господарської діяльності. Тому при трансформації звітності, складеної за національними стандартами у звітність, що відповідає вимогам МСФЗ такі операції відображають у складі додаткового капіталу.

2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу

Оподаткування операцій, пов'язаних із формуванням статутного капіталу підприємства залежить, перш за все, від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання.

Враховуючи, що дослідження виконується на матеріалах товариства з обмеженою відповідальністю розглянемо особливості формування та оподаткування статутного капіталу цього виду підприємств.

Засновниками товариства із обмеженою відповідальністю можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Фізична особа суб'єкт підприємницької діяльності (ФОП) не може бути засновником товариства із обмеженою відповідальністю.

Внески до статутного капіталу вносяться власниками протягом шести місяців із дня реєстрації підприємства.

Якщо засновник не вніс свій вклад до граничного терміну, то виконавчий орган товариства має надіслати йому письмове попередження про прострочення. Попередження має містити інформацію про невнесений своєчасно вклад чи його частину та додатковий строк, наданий для погашення заборгованості. Додатковий строк, наданий для погашення заборгованості, встановлюється виконавчим органом товариства чи статутом товариства, але не може перевищувати 30 днів.

Якщо учасник товариства не вніс вклад для погашення заборгованості протягом наданого додаткового строку, виконавчий орган товариства має скликати загальні збори учасників, які можуть прийняти одне з таких рішень:

- 1) про виключення учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу;
- 2) про зменшення статутного капіталу товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника товариства;
- 3) про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства та сплату такої заборгованості відповідними учасниками;
- 4) про ліквідацію товариства.

При цьому голоси, що припадають на частку учасника, який має заборгованість перед товариством, не враховуються при визначенні результатів голосування для прийняття рішення.

Розмір статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у гривні. При цьому розмір частки учасника товариства у статутному капіталі товариства може додатково визначатися у відсотках. Розмір у відсотках повинен відповідати співвідношенню номінальної вартості його частки та статутного капіталу товариства.

Згідно з чинним законодавством, учасники можуть здійснювати внески до статутного капіталу грошовими коштами, цінними паперами або іншим майном, якщо інше не встановлено законами України.

Товариство не може надавати позику для оплати вкладу учасника або поруку за позиками, кредитами, наданими третьою особою для оплати його вкладу. При цьому вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства.

Виходячи із зазначеного, можна стверджувати, що на законодавчому рівні дозволяється робити внески до статутного капіталу як у грошовій, так і не грошовій формах.

Якщо внески до статутного капіталу здійснюються у готівковій формі, необхідно врахувати обмеження щодо готівкового обігу в Україні.

Якщо фізична особа бажає зробити внесок до статутного капіталу готівковими коштами, вона може це зробити у розмірі не більше 50 тис. грн протягом одного дня. Для юридичної особи цей ліміт становить 10 тис. грн протягом одного дня.

Документальне оформлення господарських операцій, пов'язаних із передачею майнових прав від власника товариству – оформлюється Актом приймання-передачі, що складається в довільній формі. Після передачі права власності товариство самостійно визначає як розпоряджатися майном. Можуть бути прийняті рішення про використання майна у виробничій діяльності, здачі в оренду тощо.

Сума внесків до статутного капіталу не є об'єктом оподаткування податком на прибуток. Об'єктом оподаткування податку на прибуток в Україні є така складова власного капіталу як прибуток.

Зокрема, згідно з Податковим кодексом України, оподатковується прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до НП(С)БО або МСФЗ, на різниці.

Податковий кодекс України не передбачає необхідності оподаткування операцій, пов'язаних із внесками основних засобів до статутного капіталу України. Проте, слід враховувати, що на внесені основні засоби нараховується амортизація відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку.

Об'єктом оподаткування резидента є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, до якого не включається сума майнового та немайнового внеску платника податку до статутного фонду юридичної особи – емітента корпоративних прав, в обмін на такі корпоративні права.

Суми майнових та немайнових внесків до статутного капіталу не оподатковуються податком на доходи фізичних осіб та військовим збором.

Проте юридична особа як податковий агент має відобразити суму зазначеного внеску (як майнового, так і немайнового) у формі №1ДФ під ознакою доходу «178». Сума такого доходу вказується у графах «3а» та «3», а у «4а» та «4» проставляються нулі.

Операції, пов'язані із внесенням майна та коштів до статутного капіталу підприємства не є об'єктом оподаткування для єдиного соціального внеску.

Згідно з Податковим кодексом України, об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ПКУ, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю.

Отже, якщо внесок у статутний капітал здійснюється грошовими коштами або фізичною особою чи не платником ПДВ, то жодних наслідків з ПДВ ні для емітента, ні для власника корпоративних прав не виникає.

А от якщо внесок корпоративних прав майном здійснюється платником ПДВ, то у власника корпоративних прав з метою оподаткування ПДВ передача майна розцінюється як постачання такого майна з нарахуванням податкового зобов'язання з ПДВ, виходячи з договірної вартості такого майна (тобто тій, що відповідає розміру частки у статутному капіталі, але не менше мінімальної бази оподаткування ПДВ) на загальних підставах за основною ставкою (20%).

Якщо на дату внесення майна емітент є платником ПДВ, податкова накладна складається інвестором як при проведенні операцій із постачання. Тому підприємство-отримувач отримує право на відображення податкового кредиту із ПДВ.

Якщо емітент – юридична особа на спрощеній системі оподаткування, то варто відмітити наступне.

1. Це вимога Податкового кодексу України, згідно з якою не можуть бути платниками єдиного податку суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких сукупність часток, що належать юридичним особам, які не є платниками єдиного податку (платники податку на прибуток, нерезиденти, неприбуткові організації), дорівнює або перевищує 25%.

2. Щодо того, чи включається статутний внесок до доходу платника єдиного податку. Відповідно до Податкового кодексу України не є доходом суми коштів та вартість майна, внесені засновниками або учасниками платника єдиного податку до статутного капіталу такого платника.

Тобто, сума внеску до статутного капіталу не включається до доходу платника єдиного податку.

Учасники товариства можуть збільшити статутний капітал товариства за рахунок додаткових вкладів учасників та/або третіх осіб за рішенням загальних зборів учасників.

Додаткові вклади можуть вноситися у негрошовій формі.

У такому разі рішенням загальних зборів учасників визначаються учасники товариства та/або треті особи, які вносять майно, та його грошова оцінка.

Щодо операції з внесення майнових прав нерезидентом – позикодавцем до статутного капіталу резидента – позичальника та припинення кредиторської заборгованості, то Податковим кодексом України не передбачено різниць для коригування фінансового результату до оподаткування.

Як передбачено Податковим кодексом України, резидент, який здійснює на користь нерезидента будь-яку виплату з доходу з джерелом його походження з України, отриманого таким нерезидентом (у тому числі на рахунки нерезидента, що ведуться в національній валюті), утримує податок з таких доходів, за ставкою в розмірі 15% їх суми та за їх рахунок, що сплачується до бюджету під час такої виплати, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країнами резиденції осіб, на користь яких здійснюються виплати, що набрали чинності.

При цьому податківці у коментованій консультації зарахування нарахованих відсотків у рахунок внеску до статутного капіталу також прирівнюють до виплати нерезиденту доходу.

Отже, з суми таких відсотків резидент має утримати податок за рахунок нерезидента, а це означає що в рахунок збільшення статутного капіталу буде зарахована сума за вирахунком нерезидентського податку.

Водночас основна сума позики не є виплатою доходу нерезиденту, а тому з неї утримувати нерезидентський податок не потрібно.

Операція з внесення як резидентом, так і нерезидентом до статутного капіталу прав вимоги кредиторської заборгованості в обмін на корпоративні права (частки у статутному капіталі), яка здійснюється у межах чинного господарського і цивільного законодавства, не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання доцільно проводити за певними алгоритмами. Вони дозволяють виокремити окремі блоки показників, що повинні аналізуватися та проводити аналіз у певній послідовності (рис. 3.1).

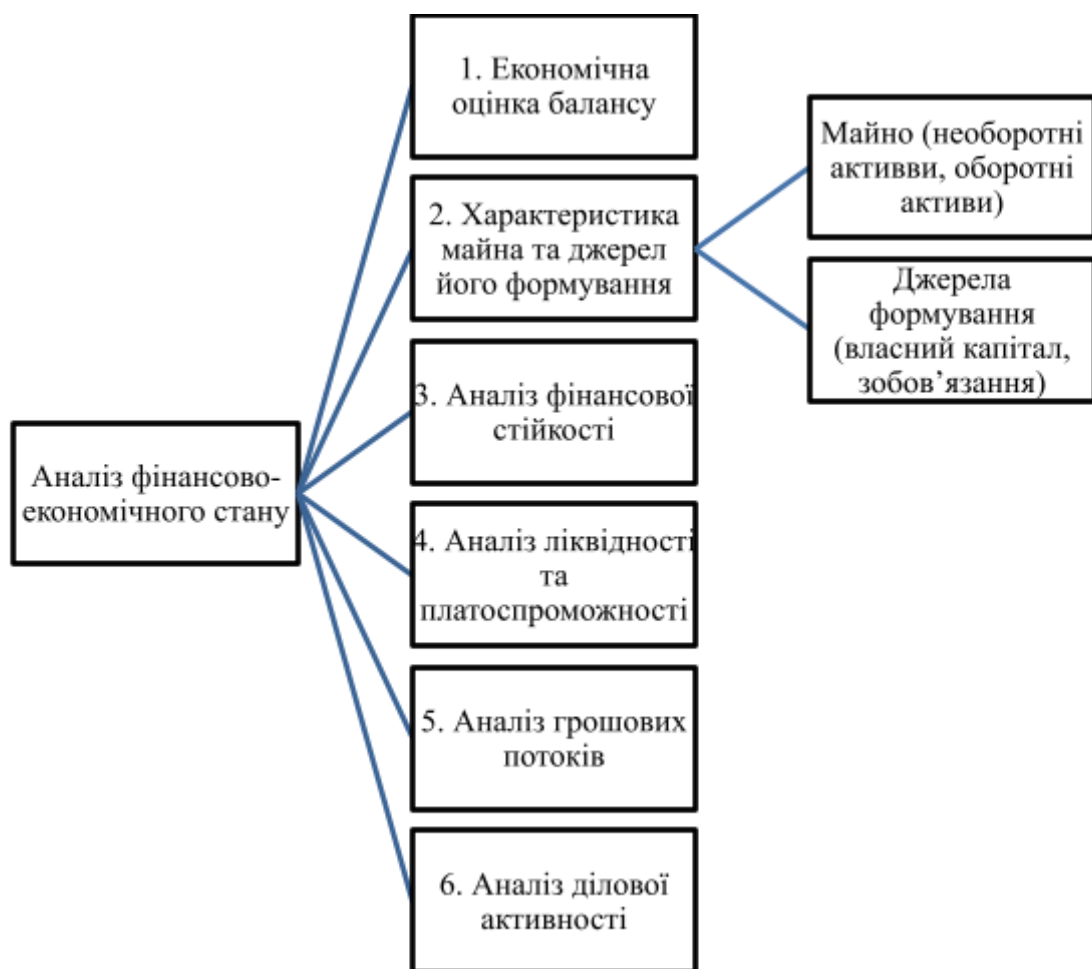

Рис. 3.1. Послідовність проведення аналізу фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання

Дослідження виконується на матеріалах ТОВ «Релакс-2012». Оцінку фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання проведемо із використанням інформації фінансової звітності (додаток).

Таблиця 3.1

**Аналіз складу, структури та динаміки ресурсів
ТОВ «Релакс-2012» за 2017-2019 рр. (станом на кінець року)**

Види майна (активів)	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019 р. від 2017 р. (+ ; -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	абсо-лютне, тис. грн	від-носне, %	пито-мої ваги, %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
За характером участі в господарському процесі та швидкості обороту									
Необоротні	6454,0	85,5	6011,0	76,5	9739,0	92,4	3285,0	50,9	6,9
Оборотні	1092,0	14,5	1849,0	23,5	797,0	7,6	-295,0	-27,0	-6,9
Усього	7546,0	100,0	7860,0	100,0	10536,0	100,0	2990,0	39,6	-
За формою функціонування									
Матеріальні	6905,0	91,5	6418,0	81,7	6003,0	57,0	-902,0	-13,1	-34,5
Нематеріальні	15,0	0,2	13,0	0,2	12,0	0,1	-3,0	-20,0	-0,1
Фінансові	626,0	8,3	1429,0	18,2	4521,0	42,9	3895,0	622,2	34,6
Усього	7546,0	100,0	7860,0	100,0	10536,0	100,0	2990,0	39,6	0,0
За чутливістю до інфляційних процесів									
Монетарні	334,0	4,4	456,0	5,8	111,0	1,1	-223,0	-66,8	-3,4
Немонетарні	7212,0	95,6	7404,0	94,2	10425,0	98,9	3213,0	44,6	3,4
Усього	7546,0	100,0	7860,0	100,0	10536,0	100,0	2990,0	39,6	-
За рівнем ліквідності									
Високоліквідні	334,0	4,4	456,0	5,8	111,0	1,1	-223,0	-66,8	-3,4
Середньоліквідні	222,0	2,9	895,0	11,4	183,0	1,7	-39,0	-17,6	-1,2
Низьколіквідні	536,0	7,1	498,0	6,3	503,0	4,8	-33,0	-6,2	-2,3
Важколіквідні	6454,0	85,5	6011,0	76,5	9739,0	92,4	3285,0	50,9	6,9
Усього	7546,0	100,0	7860,0	100,0	10536,0	100,0	2990,0	39,6	-

За даними табл. 3.1 можна зробити такі висновки щодо стану та динаміки майна підприємства за 2017-2019 рр.:

– активи підприємства протягом 2017-2019 рр. зростали.

Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість активів складала 7546,0 тис. грн; 2018 року – 7860,0 тис. грн; 2019 року – 10536,0 тис. грн (рис. 3.2);

Рис. 3.2. Динаміка необоротних та оборотних активів ТОВ «Релакс-2012» станом на кінець 2017-2019 рр.

– необоротні активи підприємства скорочувалися у 2018 році порівняно із 2017 роком та зростали у 2019 році порівняно із 2017 та 2018 роками. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість необоротних активів складала 6454,0 тис. грн; 2018 року – 6011,0 тис. грн; 2019 року – 9739,0 тис. грн;

– оборотні активи підприємства скорочувалися у 2019 році порівняно із 2017 роком та 2018 роками. Зокрема, станом на кінець

2017 року загальна вартість оборотних активів складала 1092,0 тис. грн;

2018 року – 1849,0 тис. грн; 2019 року – 797,0 тис. грн;

– матеріальні активи підприємства мають тенденцію до скорочення. Так, станом на кінець 2017 року загальна вартість матеріальних активів складала 6905,0 тис. грн; 2018 року – 6418,0 тис. грн; 2019 року – 6003,0 тис. грн;

– нематеріальні активи підприємства мають тенденцію до скорочення. Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість нематеріальних активів складала 15,0 тис. грн; 2018 року – 13,0 тис. грн; 2019 року – 12,0 тис. грн;

– фінансові активи підприємства протягом 2017-2019 рр. мають тенденцію до зростання. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість необоротних активів складала 626,0 тис. грн; 2018 року – 1429,0 тис. грн; 2019 року – 4521,0 тис. грн;

Важливим етапом є аналіз активів підприємства за видами: високоліквідні; середньоліквідні; низьколіквідні; важколіквідні (рис. 3.3).

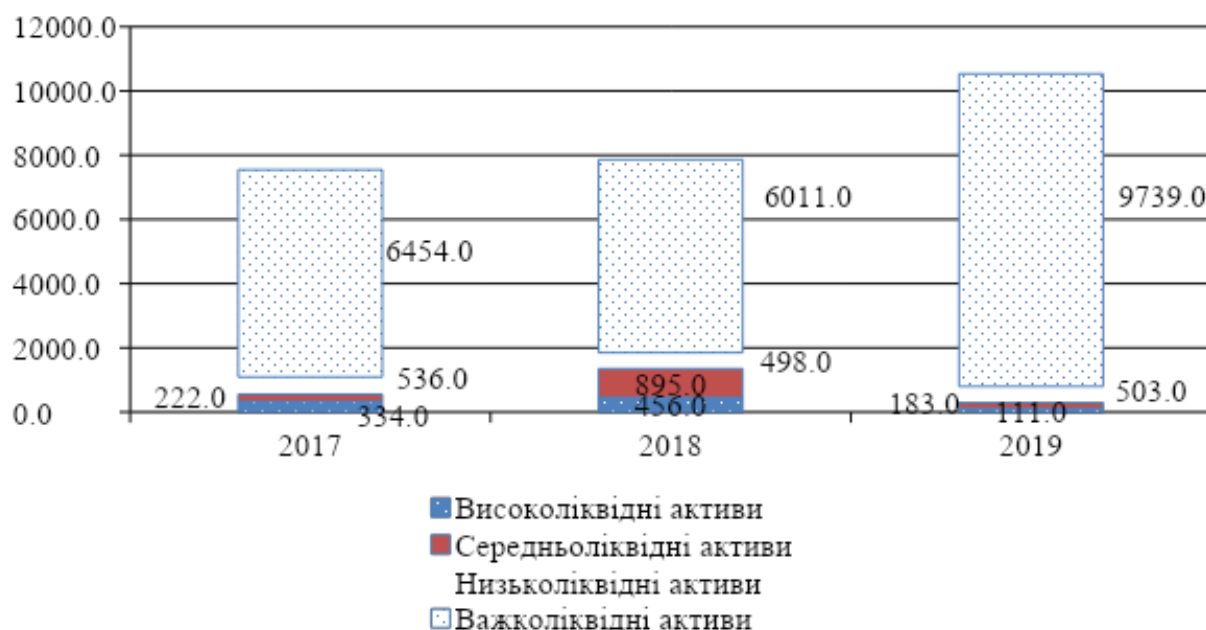

Рис. 3.3. Динаміка необоротних та оборотних активів ТОВ «Релакс-2012» станом на кінець 2017-2019 рр.

Наступним етапом проведення аналізу є визначення показників, що характеризують стан та динаміку джерел утворення активів підприємства.

Таблиця 3.2

Аналіз складу, структури та динаміки джерел формування капіталу

ТОВ «Релакс-2012» за 2017-2019 рр. (станом на кінець року)

Види джерел формування капіталу	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Відхилення 2019 р. від 2017 р. (+ ; -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	абсолютне, тис. грн	відносне, %	питомої ваги, %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
За характером формування (власністю)									
Власний капітал	6251,0	82,8	6171,0	78,5	4775,0	75,3	-1476,0	-23,6	-7,6
Позико-вий капітал	1295,0	17,2	1689,0	21,5	1568,0	24,7	273,0	21,1	7,6
Усього	7546,0	100,0	7860,0	100,0	6343,0	100,0	-1203,0	-15,9	-
За рівнем відповідальності власного капіталу									
Зареєстрований (пайовий) капітал	2615,0	34,7	2615,0	33,3	2615,0	41,2	-	-	6,6
Додатковий капітал	7329,0	97,1	7329,0	93,2	7329,0	115,5	-	-	18,4
Усього	7546,0	100,0	7860,0	100,0	6343,0	100,0	-1203,0	-15,9	-
За тривалістю використання									
Постійний капітал	6251,0	82,8	6171,0	78,5	4775,0	75,3	-1476,0	-23,6	-7,6
Змінний капітал	1295,0	17,2	1689,0	21,5	1568,0	24,7	273,0	21,1	7,6
Усього	7546,0	100,0	7860,0	100,0	6343,0	100,0	-1203,0	-15,9	-
За періодом погашення зобов'язань									
Найбільш термінові зобов'язання	128,0	9,9	640,0	37,9	910,0	58,0	782,0	610,9	48,2
Короткострокові зобов'язання і забезпечення	1167,0	90,1	1049,0	62,1	658,0	42,0	-509,0	-43,6	-48,2
Усього	1295,0	100,0	1689,0	100,0	1568,0	100,0	273,0	21,1	-

За даними табл. 3.2. можна зробити такі висновки щодо показників стану та динаміки джерел формування капіталу протягом досліджуваного періоду 2017-2019 рр.:

- капітал підприємства не мав сталої тенденції змін у 2017-2019 рр. Так, станом на кінець 2017 року загальна вартість капіталу складала 7546,0 тис. грн; 2018 року – 7860,0 тис. грн; 2019 року – 10536,0 тис. грн;

- власний капітал підприємства скорочувався у 2017-2019 рр. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість власного капіталу складала 6251,0 тис. грн; 2018 року – 6171,0 тис. грн; 2019 року – 4775,0 тис. грн;

- позиковий капітал підприємства змінювався неоднозначно 2017-2019 рр. Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість позикового капіталу складала 1295,0 тис. грн; 2018 року – 1689,0 тис. грн; 2019 року – 1568,0 тис. грн;

- зареєстрований (пайовий) капітал протягом 2017-2019 рр. залишався без змін, його величина дорівнювала 2615,0 тис. грн;

додатковий капітал також знаходився на одному рівні. Протягом 2017-2019 рр. він дорівнював 7329,0 тис. грн;

- постійний капітал підприємства скорочувався у 2017-2019 рр. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість постійного апіталу складала 6251,0 тис. грн; 2018 року – 6171,0 тис. грн; 2019 року – 4775,0 тис. грн;

- постійний капітал підприємства змінювався неоднозначно 2017-2019 рр. Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість постійного капіталу складала 1295,0 тис. грн; 2018 року – 1689,0 тис. грн; 2019 року – 1568,0 тис. грн.

Загалом стан та динаміку активів досліджуваного підприємства та джерел формування капіталу протягом 2017-2019 рр. можна оцінити як задовільні.

3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників та аналіз типу фінансової стійкості підприємства

Відносні показники фінансової стійкості показують співвідношення між різними видами активів та капіталу підприємства.

Метою аналізу відносних показників фінансової стійкості є визначення того, наскільки ефективно окупаються для власників ресурси, вкладені у підприємство. Аналіз відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Релакс-2021» наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Аналіз відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Релакс-2012» за 2017-2019 рр. (станом на кінець року)

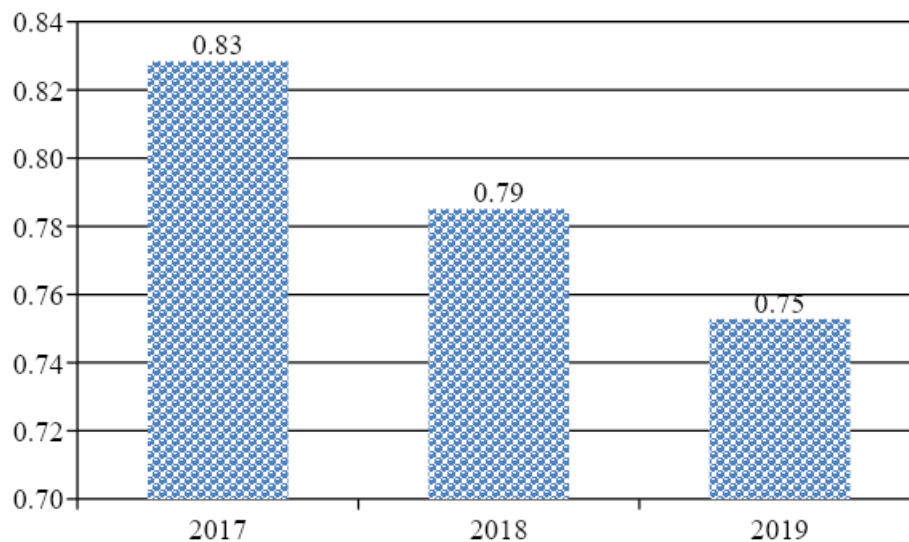
Показник	Станом на кінець 2017 року	Станом на кінець 2018 року	Станом на кінець 2019 року	Відхилення 2019 року від 2017	Відхилення 2019 року від 2018
А	1	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансової автономії	0,83	0,79	0,75	-0,08	-0,03
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,17	0,21	0,25	0,08	0,03
Коефіцієнт фінансового ризику	0,21	0,27	0,33	0,12	0,05
Коефіцієнт фінансової стабільності	4,83	3,65	3,05	-1,78	-0,61
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	-	-	-	-
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	-	-	-	-	-
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	1,00	1,00	1,00	-	-

Коефіцієнт страхування бізнесу	-	-	-	-	-
--------------------------------	---	---	---	---	---

Продовж. табл. 3.3

А	1	2	3	4	5
Коефіцієнт страхування власного капіталу	-	-	-	-	-
Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу	-	-	-	-	-
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,03	0,03	-1,04	-1,01	-1,07
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,19	0,09	-6,23	-6,04	-6,31
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	-0,38	0,32	-9,87	-9,49	-10,19
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	-0,84	1,52	-0,02	0,82	-1,53
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,84	0,75	0,87	0,02	0,11
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,84	0,75	0,87	0,02	0,11
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,58	0,61	0,64	0,06	0,03
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,17	0,31	0,08	-0,09	-0,23

Коефіцієнт фінансової автономії – це показник, який показує частку власного капіталу у валюті балансу досліджуваного підприємства. Його значення та динаміку протягом 2017-2019 рр. ілюструє рис. 3.4.

**Рис. 3.4. Динаміка коефіцієнта фінансової автономії
ТОВ «Релакс-2012» станом на кінець 2017-2019 рр.**

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу – це показник, обернений до попереднього. Його динаміку проілюстровано на рис. 3.5.

**Рис. 3.5. Динаміка коефіцієнта концентрації позикового капіталу
ТОВ «Релакс-2012» станом на кінець 2017-2019 рр.**

3.3. Розрахунок і факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості

Поріг рентабельності - це показник, що характеризує обсяг реалізації продукції, при якому виручка підприємства від реалізації продукції (робіт, послуг) дорівнює витратам. Це той обсяг продажів, при якому господарюючий суб'єкт не має ні прибутку, ні збитку.

На досліджуваному підприємстві, показники, що характеризують поріг рентабельності та запас фінансової стійкості, наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Показники, що характеризують поріг рентабельності та запас фінансової стійкості ТОВ «Релакс-2012» у 2017-2019 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2019 рік у порівнянні із 2017	Приріст показника 2019 року до 2017
А	1	2	3	4	5
Прибуток	-1263	-80	-1396		
Операційний дохід	6650,0	6559,0	5876,0	-774,0	-11,6391
Операційні витрати	3176,0	2581,0	2637,0	-539,0	-16,971
у тому числі:					
змінні витрати	2540,8	2013,2	1582,2	-958,6	-37,7283
постійні витрати	635,2	567,8	1054,8	419,6	66,05793
Маржинальний дохід	4109,2	4545,8	4293,8	184,6	4,492359
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	3474,0	3978,0	3239,0	-235,0	-6,76454
Частка маржинального доходу в операційному доході	0,618	0,693	0,731	0,113	18,25633

А	1	2	3	4	5
Поріг рентабельності, тис. грн	-0,190	-0,012	-0,238	-0,048	25,08981
Частка порогу рентабельності в операційному доході, %	-0,003	0,000	-0,004	-0,001	41,56692
Зона фінансової стійкості	-0,003	0,000	-0,004	-0,001	41,56692
Запас фінансової стійкості, %	0,000	0,000	0,000	0,000	60,21443

Доходи від операційної діяльності класифікуються таким чином:

1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції визначається шляхом зменшення отриманої виручки на суми: непрямих податків, включених в ціну продукції (ПДВ, акциз, мито); доходів, отриманих на користь третіх осіб (крім держави); знижок, уцінок та відшкодувань від повернення продукції (товарів).

2. Інші операційні доходи, до складу яких входять: дохід від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць (тобто від зміни курсів валют), дохід від реалізації оборотних активів, одержані гранти та субсидії, одержані штрафи, пені, неустойки.

До доходів від операційної діяльності також відносять:

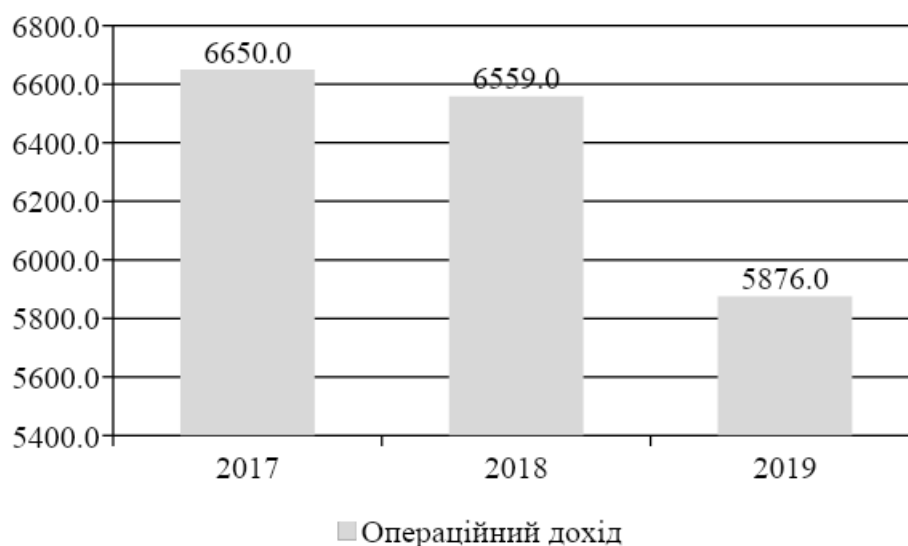
– дохід, який виникає внаслідок бартерних угод та визначається за справедливою вартістю активів, тобто оцінюється, виходячи із справедливої вартості отриманих товарів (робіт, послуг), що одержані або підлягають одержанню підприємством, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних грошових коштів та їх еквівалентів;

– доходи, отримані внаслідок безкоштовного (безоплатного) передання товарів (послуг), які визнаються за принципом справедливої вартості за умови, що безоплатно отриманий актив забезпечує отримання економічної вигоди протягом кількох звітних періодів. Такі доходи

визнаються на систематичній основі (наприклад, у сумі нарахованої амортизації) протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди;

– доходи від здійснення операцій між пов'язаними особами визнаються за принципом справедливої вартості у випадку, якщо договірні ціни є нижчими за середньоринкові (справедливі) ціни, які чинні на дату здійснення операції.

Показники операційного доходу підприємства проілюстровано на рис. 3.6.

**Рис. 3.6. Динаміка показника операційного доходу
ТОВ «Релакс-2012» за 2017-2019 рр.**

ВИСНОВКИ

В економічній науці поняття «капітал» займає одну із ключових позицій. Його вивченням у різних аспектах займалися вчені протягом багатьох століть. Капітал – був підставою для дискусії для представників багатьох економічних шкіл.

Підходи до визначення економічної сутності капіталу видозмінювалися протягом століть. До середини XX століття основою поняття «капітал» вчені вважали матеріальні ресурси, гроші, економічні відносини. У 60-х рр. XX ст. вчені встановили, що за діючого укладу економічних відносин в основою капіталу є інформація. На підставі цього твердження ними було розширено перелік функцій власного капіталу, до традиційних (утворюючої, гарантуючої, забезпечуючої) було додано такі функції як: фінансування, підтримання фінансової незалежності, контрольна.

Класифікація видів капіталу відбувається за різними ознаками. Зокрема, за належністю до підприємства, за цілями використання, за формою інвестування, за об'єктом інвестування, за формою власності, за організаційно-правовими формами діяльності, за характером використання у господарському процесі, за джерелами залучення.

Теоретичні аспекти, які розглядаються вченими з позицій обліку власного капіталу стосуються його структури, і, як наслідок, відображення на синтетичних та аналітичних рахунках обліку та у формах фінансової звітності.

Дослідження виконується на матеріалах Товариства з обмеженою відповідальністю «Релакс-2012», скорочена назва ТОВ «Релакс-2012».

ТОВ «Релакс-2012» розташоване за адресою 36007, Полтавська область, м. Полтава, Київський район, вулиця М. Бірюзова, будинок 32А.

Станом на 11.10.2013 року статутний капітал товариства становив 80000 грн.

Засновниками товариства є:

Єсіпов Богдан Євгенійович, індекс 36000, Полтавська область, м. Полтава, Октябрський район, вулиця Котляревського, будинок 10, квартира 10. Розмір внеску до статутного фонду складає 24008,00 грн.; (30,01 %);

Уздрік Руслан Миколайович, індекс 36000, Полтавська область, м. Полтава, Октябрський район, вулиця 1100-річчя Полтави, будинок 12, квартира 8. Розмір внеску до статутного фонду 39992,00 грн. (49,99 %);

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансово-промислова компанія «Єдінство», індекс 36007, Полтавська область, м. Полтава, вулиця М. Бірюзова, будинок 32-А, код ЄДРПОУ 41224173.

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Релакс-2012» облік власного капіталу ведеться відповідно до чинного законодавства згідно з вимогами національних стандартів.

Узагальнення інформації бухгалтерського обліку за рахунками, що використовуються для обліку власного капіталу відбувається у формах фінансової звітності.

Показник розміру власного капіталу – важлива величина для прийняття управлінських рішень. Крім того, на підставі цього показника зовнішні користувачі можуть приймати рішення про доцільність інвестицій у вказане підприємство, можливість співпраці із ним чи планування майбутньої діяльності на наступні періоди. Наявність власного капіталу та його співвідношення із залученим капіталом ілюструє фінансову автономність підприємства та ступінь його залежності від інших кредиторів. Зміни у нерозподілених прибутках (непокритих збитках) підприємства показують наскільки менеджмент активно залучений до процесу управління підприємством та ефективність його здійснення.

Розробляючи пропозиції до удосконалення обліку власного капіталу на вітчизняних підприємствах доцільно врахувати, що більшість підприємств України все частіше залучають капітал іноземних інвесторів та (або) співпрацюють із іноземними контрагентами. На нашу думку, доцільно гармонізувати вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку із міжнародними у частині регламентації обліку власного капіталу та відображення цієї інформації у звітності.

Світова практика показує, що величину власного капіталу підприємства доцільно розраховувати як різницю між активами та зобов'язаннями суб'єкта господарювання. Аналогічний підхід запропоновано національними стандартами бухгалтерського обліку. Водночас, між НСБО та МСФЗ є відмінності у визначенні складових власного капіталу, які по суті, і визначають зміст цього поняття.

За даними аналізу можна зробити такі висновки щодо стану та динаміки майна підприємства за 2017-2019 рр.:

- активи підприємства протягом 2017-2019 рр. зростали.

Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість активів складала 7546,0 тис. грн; 2018 року – 7860,0 тис. грн; 2019 року – 10536,0 тис. грн;

- необоротні активи підприємства скорочувалися у 2018 році порівняно із 2017 роком та зростали у 2019 році порівняно із 2017 та 2018 роками. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість необоротних активів складала 6454,0 тис. грн; 2018 року – 6011,0 тис. грн; 2019 року – 9739,0 тис. грн;

- оборотні активи підприємства скорочувалися у 2019 році порівняно із 2017 роком та 2018 роками. Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість оборотних активів складала 1092,0 тис. грн; 2018 року – 1849,0 тис. грн; 2019 року – 797,0 тис. грн;

– матеріальні активи підприємства мають тенденцію до скорочення. Так, станом на кінець 2017 року загальна вартість матеріальних активів складала 6905,0 тис. грн; 2018 року – 6418,0 тис. грн; 2019 року – 6003,0 тис. грн;

– нематеріальні активи підприємства мають тенденцію до скорочення. Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість нематеріальних активів складала 15,0 тис. грн; 2018 року – 13,0 тис. грн; 2019 року – 12,0 тис. грн;

– фінансові активи підприємства протягом 2017-2019 рр. мають тенденцію до зростання. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість необоротних активів складала 626,0 тис. грн; 2018 року – 1429,0 тис. грн; 2019 року – 4521,0 тис. грн;

Важливим етапом є аналіз активів підприємства за видами: високоліквідні; середньоліквідні; низьколіквідні; важколіквідні.

За даними аналізу джерел утворення активів можна зробити такі висновки щодо показників стану та динаміки джерел формування капіталу протягом досліджуваного періоду 2017-2019 рр.:

– капітал підприємства не мав сталої тенденції змін у 2017-2019 рр. Так, станом на кінець 2017 року загальна вартість капіталу складала 7546,0 тис. грн; 2018 року – 7860,0 тис. грн; 2019 року – 10536,0 тис. грн;

– власний капітал підприємства скорочувався у 2017-2019 рр. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість власного капіталу складала 6251,0 тис. грн; 2018 року – 6171,0 тис. грн; 2019 року – 4775,0 тис. грн;

– позиковий капітал підприємства змінювався неоднозначно 2017-2019 рр. Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість позикового капіталу складала 1295,0 тис. грн; 2018 року – 1689,0 тис. грн; 2019 року – 1568,0 тис. грн;

– зареєстрований (пайовий) капітал протягом 2017-2019 рр. залишався без змін, його величина дорівнювала 2615,0 тис. грн;

– додатковий капітал також знаходився на одному рівні. Протягом 2017-2019 рр. він дорівнював 7329,0 тис. грн;

– постійний капітал підприємства скорочувався у 2017-2019 рр. Наприклад, станом на кінець 2017 року загальна вартість постійного апіталу складала 6251,0 тис. грн; 2018 року – 6171,0 тис. грн; 2019 року – 4775,0 тис. грн;

– постійний капітал підприємства змінювався неоднозначно 2017-2019 рр. Зокрема, станом на кінець 2017 року загальна вартість постійного капіталу складала 1295,0 тис. грн; 2018 року – 1689,0 тис. грн; 2019 року – 1568,0 тис. грн.

Загалом стан та динаміку активів досліджуваного підприємства та джерел формування капіталу протягом 2017-2019 рр. можна оцінити як задовільні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С. Облік в зарубіжних країнах : навч. посіб. Акімова Н. С., Грінько А. П., Топоркова О. В. та ін. Х. : ХДУХТ, 2016. 288 с.
2. Акімова Н. С. Обліково-аналітичні аспекти основних операцій акціонерного товариства: теорія і практика : монографія. Акімова Н.С., Говоруха О.О., Топоркова О.В., Євлаш Т.О. Х. : ФОП Бровін О. В., 2016. 306 с.
3. Актуальні питання обліку, аналізу і аудиту: теорія та практика : колективна монографія у 2 т.; за ред. П. Й. Атамаса. Дніпропетровськ : ФОП Дробязко С. І., 2014. Т. 2. 408 с.
4. Актуальні проблеми теорії та практики оподаткування : монографія. За ред. Новицького А. М., Лисенка В. В., Швабія К. І. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. 558 с. URL: http://ndi-fp.nusta.com.ua/report/publication/201611171_42720.pdf (дата звернення 10.09.2020).
5. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навч. посіб. Шпанковська Н. Г., Король Г. О., Ковальчук К. Ф. та ін. ; за ред. Ковальчука К. Ф. К. : «Центр учбової літератури», 2012. 328 с.
6. Аналітична оцінка та контроль бізнес-процесів в межах маркетингової стратегії суб'єкта господарювання: монографія. За заг. ред. д.е.н., проф. Замули І.В. Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2016. 388 URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/3960> (дата звернення 10.09.2020).
7. Баранова А. О., Наумова Т. А., Кашперська А. І. Аудит : навч. посіб. Х. : ХДУХТ, 2017. 246 с.
8. Безверхній К. В., Бочуля І. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 184 с.
9. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с. URL:

<https://knute.edu.ua/file/MTc=/00fe89dcf255176477f44d6060ac7347.pdf> (дата звернення 10.09.2020).

10. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : THEU, 2016. 480 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/8959/1/Бруханський%20Р.%20Ф.%20Бухгалтерський%20облік.%20Підручник%2С%202016.pdf> (дата звернення 10.09.2020).

11. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Давидюк Т.В., Манойленко О.В., Ломаченко Т.І., Резніченко А.В. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/23551/1/Davydiuk_Bukhhalterskyi_oblik_2016.pdf (дата звернення 03.09.2020).

12. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посібник. [Зінченко О.В., Радіонова Н.Й., Хаустова Є.Б. та ін.]; під заг. ред. Скрипник М. І. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 340 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/8836/1/20180207_Skrypnyk_NP.pdf (дата звернення 03.09.2020).

13. Бухгалтерський облік інноваційної діяльності та об'єктів інтелектуальної власності в науково-дослідних установах : практичний посібник. За ред. Жука В. М., Бездушної Ю. С. К.: ТОВ «Всеукраїнський інститут права та оцінки», 2013. 194 с.

14. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах : посібник. Плаксієнко В. Я., Мармуль Л. О., Маренич Т. Г. та ін.; за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. К. : Центр учбової літератури, 2017. 520 с.

15. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах підручник. В. Я. Плаксієнко, Л. О. Мармуль, Т. Г. Маренич, Т. Г. Камінська, М. І. Гордієнко, Г. Є. Павлова, С. В. Скрипник, О. В. Ільчак. За заг. ред. Плаксієнка В. Я. К. : Центр учбової літератури, 2014. 448 с.

16. Варцаба В. І., Машіко К. С. Облік у банках (у таблицях і схемах) : навч. посібник. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. 184 с. URL:

<http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/8592/1.pdf> (дата звернення 10.09.2020).

17. Вербило О. Ф., Камінська Т. Г., Коробова Н. М. Бухгалтерський облік у промислових і агросервісних підприємствах: підруч. для студ. вищ. навч. закл. ; за ред. доц., канд. екон. наук О. Ф. Вербило. К. : Каравела, 2013. 359 с.

18. Виноградова М. О., Жидєєва Л. І. Аудит : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 656 с. URL: http://cul.com.ua/preview/audit_Vynogr.pdf (дата звернення 10.09.2020).

19. Войнаренко П. М., Радецька Л. П., Овод Л. В. Управлінський облік : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Хмельницький : ХНУ, 2013. 363 с.

20. Волкова Н. А., Волчек Р. М., Гайдаєнко О. М. Економічний аналіз : навч. посіб.; за ред. Н. А. Волкової. Одеса : ОНЕУ, 2015. 310 с.

21. Галузеві стандарти обліку та фінансової звітності : кол. монографія. Жук В.М., Бездушна Ю.С., Мельничук Б.В. та ін. ; за ред. В.М. Жука. К. : Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2015. 370 с. URL: http://magazine.faaf.org.ua/images/stories/juk/galuz_standarty_monogr2015/Galuz_standart_A5_fin.pdf (дата звернення 10.09.2020).

22. Гаркуша Н. М., Цуканова О. В., Горошанська О. О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навч. посібник. 2-ге вид. К., 2012. 591 с. - URL: <http://westudents.com.ua/knigi/46-model-metodi-priynyattya-rshen-v-analz-ta-audit-garkusha-nm.html> (дата звернення 10.09.2020).

23. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : ЦУЛ, 2016. 424 с. URL: <http://culonline.com.ua/Books/Buh%20Oblik%20Gudz.pdf> (дата звернення 10.09.2020).

24. Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посібник. К. : «Центр учбової

- літератури, 2014. 496 с. URL: http://m.pidruchniki.com/ekonomika/vnutrishnogospodarskiy_kontrol_-_gutsalenko_lv_/ (дата звернення 10.09.2020).
25. Гуцаленко Л. В., Дерій В. А., Козаченко А. Ю. Організаційно-методичні аспекти обліку та контролю невиробничих витрат : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 240 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2081/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80.%20%D0%94%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%2C.pdf> (дата звернення 10.09.2020).
26. Давидов Г. М., Малахова В. М. Стратегічний аналіз: навч. посіб. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2014. 389 с.
27. Дроб'язко С. І., Козир Т. М., Холод С. Б. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. ; за заг. ред. канд. екон. наук, проф. П. Й. Атамаса. К. : ЦУЛ, 2012. 414 с.
28. Економічний аналіз: навч. посібник. Волкова Н. А. , Волчек Р. М., Гайдаєнко О. М. та ін. За ред. Волкової Н. А. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.
29. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О. , Литвин О. Ю. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю. Полтава : РВВД ПДАА, 2016. 306 с.
30. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2012. 365 с.
31. Жук В. Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: монография. К.: «Аграрная наука», 2013 г. 408 с.
32. Задорожний З-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я Фінансова звітність підприємств відповідно до П(С)БО та МСФЗ: проблеми гармонізації. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні : монографія; за наук. ред. д.е.н., проф. З-М. В. Задорожного, д.е.н., проф. Я. Д. Крупки. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. С. 25 - 59.

33. Закупівля товарів, робіт, послуг за державні кошти : практич. посібник. За ред. Жука В. М., Метелиці В. М. К. : ТОВ «Всеукраїнський інститут права та оцінки», 2013. 198 с.
34. Звітність підприємств : навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Облік і оподаткування»). Пантелеев В. П., Юрченко О. А., Курило Г. М., Безверхий К. В. ; за заг. ред. д. е. н., проф. В. П. Пантелеева. К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. 432 с.
35. Звітність підприємства : підручник. Бондар М. І., Верига Ю. А., Орищенко М. М. та ін. К. : ЦУЛ, 2015. 570 с. URL: http://culonline.com.ua/Books/Zvitnist%20pidpr_Bondar.pdf (дата звернення 10.09.2020).
36. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон : монографія. Козак Ю. Г., Притула Н. В., Єрмакова О. А. та ін. К. : ЦУЛ, 2016. 240 с.
37. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб.; 4-те вид., випр. і допов. К. : Знання, 2013. 343 с. URL: http://www.ivakhnenkovaudit.info/IT_in_control&auditing.pdf (дата звернення 10.09.2020).
38. Івахненко С. В. Комп'ютерний аудит : контрольні методики і технології : навч. посібник. К. : Знання, 2012. 286 с. URL: <http://www.ivakhnenkovaudit.info/CompAudit.pdf> (дата звернення 10.09.2020).
39. Івахненко С. В. Інформаційні технології аудиту та внутрішньогосподарського контролю в контексті світової інтеграції : монографія. Житомир : ПП «Рута», 2010. 432 с. URL: http://www.ivakhnenkovaudit.info/IT_in_control&auditing.pdf (дата звернення 10.09.2020).
40. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. Управлінський облік : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2012. 296 с. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/58-upravlnskiy-oblk-karpenko-ov.html> (дата звернення 10.09.2020).

41. Кіляр О. Р. Конспект лекцій з дисципліни «Звітність підприємства» для студентів напряму 6.030509 «Облік і аудит». Тернопіль, ТНТУ імені І. Пулюя, 2016. 73 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/16497> (дата звернення 10.09.2020).
42. Кірейцев Г. Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: монографія. Житомир : ЖДТУ, 2007. 236 с.
43. Король Г. О. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу: облік у фермерських господарствах. Король Г. О., Труш Ю. Т., Губарик О. М. , Чернецька О.В. , Акімова Т.В., Потрус Н.П. Дніпропетровськ: РВВ ДДАЕУ, 2015. 247с. URL: <https://nmetau.edu.ua/file /agro-2015.pdf> (дата звернення 10.09.2020).
44. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2016. 276 с. URL: http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku /Docs/Problemi_ta_perspektivi_rozvitku_bukhgalterskoji_zvitnosti_.pdf (дата звернення 10.09.2020).
45. Костецький О. М., Пасічник Т. В., Костецька І. І. Облік господарських операцій у комп'ютерному середовищі «1С: Бухгалтерія 7.7» : навч. посіб. Л. : Растр-7, 2013. 274 с.
46. Коцкулич Т. Я. Управлінський облік : конспект лекцій. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2015. 148 с. URL: <http://chitalnya.nung.edu.ua/node/2854> (дата звернення 10.09.2020).
47. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика: навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2013. 450 с.
48. Крисоватий А. І., Василевська Г. В. Новітня парадигма преференційного оподаткування : монографія. К. : Центр учбової літератури, 2013. 260 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/513/1/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%BC%D0%B0.pdf> (дата звернення 10.09.2020).

49. Кузіна Р. В. Корпоративний облік і звітність в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку : монографія. Херсон : Грінь Д. С., 2015. 416 с.
50. Кузнецова С. О., Чернікова І. Б. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами : навч. посіб. Х.: Видавництво «Лідер», 2016. 318 с.
51. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. 373 с.
52. Лабунська С. В., Курган Н. В. Формування обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку підприємства : монографія. Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. 247 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11255> (дата звернення 10.09.2020).
53. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія. К. : КНЕУ, 2012. 800 с. URL: https://oef.kneu.edu.ua/ua/depts8/k_obliku.../nd_opd. (дата звернення 10.09.2020).
54. Легенчук С. Ф. Багатоваріантність в бухгалтерському обліку: історико-теоретичні аспекти. Житомир : ЖДТУ, 2017. 204 с.
55. Легенчук С. Ф. Бухгалтерське теоретичне знання: від теорії до метатеорії : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2012. 336 с.
56. Легенчук С. Ф. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід: колективна монографія / Легенчук С. Ф., Вольська К. О., Вакун О. В. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2016. 228 с. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2567/%D0%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 10.09.2020).
57. Лень В. С. Управлінський облік : підручник. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2015. 328 с. URL: http://www.bohdan-digital.com/userfiles/file/catalog/review_file_4059687_45.pdf (дата звернення 10.09.2020).

58. Лучко М. Р., Адамик О. В. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті: навч. посібник. Тернопіль : THEU, 2016. 252 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/17055> (дата звернення 10.09.2020).
59. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами. Тернопіль : Екон. думка THEU, 2016. 360 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18078/1/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%20%D0%9C%D0%A1.pdf> (дата звернення 10.09.2020).
60. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон І. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль : THEU, 2016. 304 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf>. (дата звернення 10.09.2020).
61. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Одеса: ОНЕУ, 2012. 670 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/506/1/>
62. Максимова%20В.Ф.%20%20Бухгалтерський%20облік%20підручник.pdf (дата звернення 03.09.2020).
63. Мельник М. І., Лещух І. В. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України» 2015. 330 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20150301.pdf> (дата звернення 10.09.2020).
64. Науково-методичні аспекти обліково-аналітичної системи підприємства : монографія / [В. В. Немченко, Л. В. Іванченкова, Н. М. Купріна, Г.О. Ткачук та ін.] ; за заг. ред. доктора екон. наук, проф. В.В. Немченко ; Одеська національна академія харчових технологій. – Одеса : Фенікс, 2016. – 352 с.
65. Новицький А. М., Лисенко В. В., Швабій К. І. Актуальні проблеми теорії та практики оподаткування : монографія. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2013. 558 с. URL: <http://ndi-fp.nusta.com.ua/report/publication/20161117142720.pdf> (дата звернення 10.09.2020).

66. Облік в зарубіжних країнах: навч. посіб. Акімова Н. С., Грінько А. П., Топоркова О.В., Наумова Т. А., Ковалевська Н. С., Кирильєва Л. О., Янчев В. В. Х.: ХДУХТ, 2016. 288 с.
67. Облік і звітність підприємств у системі оподаткування : навч. посіб. Бондар М. І., Ловінська Л. Г., Лисенко Н. М. та ін. ; за заг. ред. Бондар М. І. , Лисенко Н. М. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Акад. фін. управління, 2014. 585 с.
68. Облік у банках: навч. посіб. Подольчак Н. І. та ін. ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2013. 343 с.
69. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. Верига Ю. А. . Гладких Т. В., Артюх О. В., Кулявець Н. О., Мілька А. І. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 592 с.
70. Облік, аналіз та контроль: теорія, методологія, практика: монографія. / Колектив авторів за ред. канд. екон. наук І.Б. Садовської. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Луцького НТУ, 2014. 270 с. URL: http://oia.lntu.edu.ua/files/Kolektivna_monografiya_2014.pdf (дата звернення 10.09.2020).
71. Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності : монографія. За ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, В. М. Якубів. Івано-Франківськ : видавництво : Друкарня Фоліант, 2014. 292 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/2009.pdf> (дата звернення 10.09.2020).
72. Онищенко В. П. Методика та організація консолідованої фінансової звітності : монографія. Чернігів : КП «Видавництво «Чернігівські обереги», 2009. 168 с. URL: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/9670/Monograph.pdf?sequence=1> (дата звернення 10.09.2020).
73. Оподаткування суб'єктів господарювання: навч. посіб. Хомутенко В. П., Луценко І. С., Хомутенко А. В. та ін. ; за заг. ред. В. П. Хомутенко. Одеса: «ВМВ», 2014. 418 с.
74. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. Косова Т. Д.,

75. Сухарев П. М., Ващенко Л. О. та ін. К. : Центр учбової літератури, 2012. 528 с.
76. Організація обліку : навч. посіб. Садовська І. Б. та ін. ; за ред. І. Б. Садовської ; Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк : РВВ Луц. НТУ, 2013. 563 с.
77. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 153 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Otenko_Iryna/Finansovyi_analiz.pdf. (дата звернення 10.09.2020).
78. Павлов В. І., Кадебська Е. В. Формування системи оподаткування нерухомості в Україні : монографія. Рівне, НУВГП, 2011. 197 с. URL : <http://ep3.nuwm.edu.ua/2184/1/718934%20zah.pdf> (дата звернення 10.09.2020).
79. Пономаренко В. С., Гонтарева І. В. Методологія комплексного оцінювання ефективності розвитку підприємств : монографія. За заг. ред. докт. екон. наук, проф. Пономаренка В. С. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 404 с.
80. Проблеми і перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки: колективна монографія; за заг. ред. професора Ю. А. Вериги та Ю. О. Ночовної. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. 361 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/3118>. (дата звернення 10.09.2020).

ДОДАТКИ

Залежно від ступеню належності капітал поділяють на власний та позиковий. Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Власний капітал показує частку майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних засобів підприємства. Тривалий час у вітчизняній теорії та практиці питанню фінансування діяльності господарських структур за рахунок капіталу власників приділялась надзвичайно мала увага, оскільки за адміністративно-командної економіки державні підприємства в централізованому порядку наділялися статутним капіталом, який не міг бути змінений у результаті емісії (чи анулювання) корпоративних прав. Натомість домінуюча роль відводилася таким антиринковим методам фінансування підприємств, як бюджетні дотації, субсидії, субвенції.

Сьогодні досить актуальним є питання переорієнтації підприємств на ринкові форми їх фінансування, однією з яких є мобілізація ресурсів на основі залучення інвестицій в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою. Спокусливим для фінансистів є те, що для залучення коштів на основі збільшення статутного капіталу не потрібні ні застава майна, ні гарантії третіх осіб; ресурси, вкладені у власний капітал підприємства, залишаються в його розпорядженні протягом довгострокового періоду.

Тим часом, працівники фінансових служб підприємств, фінансові менеджери, бухгалтери, інші фахівці, які займаються практичною фінансовою роботою, стикаються зі значними труднощами при спробі використати вказаний метод фінансування. Для успішного здійснення операцій з власним капіталом підприємства та ефективного використання даної форми фінансування на практиці фінансистам слід оволодіти такими блоками питань:

- цілі, порядок та умови збільшення (зменшення) статутного і власного капіталу;
- резерви підприємства, їх види, значення та порядок формування;
- додатковий капітал: порядок його формування та використання;
- оподаткування операцій, пов'язаних зі збільшенням (зменшенням) статутного капіталу, додаткового капіталу, здійсненням реінвестицій у корпоративні права.

У науково-практичній літературі досить часто можна зустріти такі поняття, як «власний капітал», «додатковий капітал», «статутний капітал», «номінальний капітал». Для чіткого розуміння процесів, які будуть охарактеризовані далі, необхідно чітко ідентифікувати ці поняття.

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Основними складовими власного капіталу є:

- зареєстрований (пайовий) капітал;
- капітал у дооцінках;

- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);
- неоплачений капітал;
- вилучений капітал.

Відомості про розміри зареєстрованого (пайового) і резервного капіталу містяться у статуті підприємства. Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства. Він – основа для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності.

Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є зареєстрований капітал – сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю згідно із засновницькими документами. У відповідній статті балансу наводиться зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Сума зареєстрованого капіталу, а також рішення про його збільшення або зменшення мають бути зареєстровані у Державному реєстрі господарських одиниць і за вартістю відповідати даним фінансової звітності, зокрема балансу. Це та сума капіталу, в межах якої засновники підприємства (зокрема АТ, ТОВ) несуть матеріальну відповідальність перед його кредиторами. Саме тому зменшення зареєстрованого капіталу за наявності заперечень кредиторів не допускається.

На окремих видах підприємств зареєстрований капітал є пайовим. Такий підхід передбачено для кредитних спілок, споживчих товариств, колективних сільськогосподарських підприємств, житлово-будівельних кооперативів, в яких зареєстрований капітал формується за рахунок пайових внесків. Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві відповідно до установчих документів для здійснення його господарсько-фінансової діяльності. Для забезпечення розвитку господарської діяльності підприємства пайовиками можуть вноситися додаткові пайові внески на добровільних засадах. При щорічному розподілі прибутку за рішенням зборів пайовиків на обов'язкові та додаткові пайові внески нараховуються дивіденди, які можуть бути зараховані на поповнення паю.

Важливими складовими власного капіталу є резерви, які можуть бути сформовані у формі додаткового (капітальні резерви) та резервного капіталу (резерви, створені за рахунок чистого прибутку).

Ще одним елементом власного капіталу є нерозподілений прибуток (непокритий збиток). За цією позицією балансу відображається або сума прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу. У цій статті показується прибуток (збиток), який залишається у підприємства після сплати всіх податків, виплати дивідендів і відрахувань до резервного капіталу. Нерозподілений

прибуток (збиток) може включати реінвестований у підприємство прибуток звітного і минулих періодів.

Сума непокритого збитку звітного і минулих періодів наводиться в дужках та вираховується при визначенні величини власного капіталу, аналогічно до вилученого капіталу. Останній виникає, якщо підприємство викупує у власників акції власної емісії (або частки) з метою подальшого їх анулювання чи перепродажу. За позицією «Вилучений капітал» відображається фактична собівартість відповідних корпоративних прав. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу.

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових коштів. Їхнє використання в обороті підприємства зумовлене, з одного боку, об'єктивною необхідністю, а саме: невідповідністю у часі між надходженнями коштів та витратами, сезонністю виробництва, впровадженням інвестиційних проектів, які потребують значних обсягів вкладень. З другого боку, за допомогою позикових коштів забезпечується розширення виробничо-господарської діяльності, оновлення технічної бази, використання ефекту фінансового левериджу та ін.

Сутність капіталу підприємства проявляється через його функції. На наш погляд, серед них можна виокремити такі основні:

Функція заснування та введення в дію підприємства. Власний капітал у частині статутного є фінансовою основою для запуску в дію нового суб'єкта господарювання.

Функція відповідальності та гарантії. Як уже було зазначено, зареєстрований капітал є свого роду кредитним забезпеченням для кредиторів підприємства. Власному капіталу в пасиві балансу відповідають чисті активи в активній стороні балансу. Чим більший власний капітал підприємства, зокрема зареєстрований капітал, тим більших збитків може зазнати підприємство без загрози інтересам кредиторів, отже, тим вищою є його кредитоспроможність.

Захисна функція. У той час, як попередня функція характеризує значення власного капіталу та зареєстрованого капіталу для кредиторів, захисна функція показує, яке значення має власний капітал для власників. Чим більший власний капітал, тим краще захищеним є підприємство від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства. Якщо в результаті збиткової діяльності відбувається перманентне зменшення власного та зареєстрованого капіталу, то підприємство може опинитися на межі банкрутства.

Функція фінансування та забезпечення ліквідності. Внесками у власний капітал, разом зі спорудами, обладнанням, цінними паперами та іншими матеріальними цінностями, можуть бути грошові кошти. Вони можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості по позичках. Це, у свою

чергу, підвищує ліквідність підприємства, з одного боку, та потенціал довгострокового фінансування, з іншого.

База для нарахування дивідендів і розподілу майна. Одержаний протягом року прибуток або розподіляється та виплачується власникам корпоративних прав у вигляді дивідендів, або резервується (спрямовується на збільшення зареєстрованого чи резервного капіталу). Нарахування дивідендів, як правило, здійснюється за встановленою ставкою відповідно до частки акціонера (пайовика) в зареєстрованому капіталі. Аналогічним чином відбувається розподіл майна підприємства у разі його ліквідації чи реорганізації.

Функція управління та контролю. Згідно із законодавством власники підприємства можуть брати участь в його управлінні. Найвищим органом АТ чи ТОВ є збори учасників товариства, які призначають керівні органи та ревізійну комісію. Фактичний контроль над підприємством здійснює власник контрольного пакета його корпоративних прав. Володіння контрольним пакетом дає можливість проводити власну стратегічну політику розвитку підприємства, формувати дивідендну політику, контролювати кадрові питання. Таким чином, зареєстрований капітал забезпечує право на управління виробничими факторами та майном підприємства.

Рекламна (репрезентативна) функція. Солідний зареєстрований капітал (власний капітал) підприємства створює підґрунтя для довіри до нього не тільки з боку інвесторів, а й з боку постачальників факторів виробництва і споживачів готової продукції. Крім того, підприємству із солідним власним капіталом набагато легше залучити кваліфікований персонал.

Функції зареєстрованого капіталу, а також цілі його зменшення та збільшення у систематизованому вигляді згруповані в табл. 1.2.

Абсолютна та відносна величини власного капіталу підприємства залежать від фінансових можливостей підприємства та обраної ним політики щодо структури капіталу. Фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу є альтернативою до залучення позичкових коштів. Основні переваги і недоліки фінансування за рахунок власного капіталу пояснюються, виходячи з його функцій, цілей зменшення та збільшення.

Таблиця 1.2

Функції та цілі зростання (зменшення) зареєстрованого капіталу

Функції зареєстрованого капіталу	Цілі збільшення	Цілі зменшення
заснування та введення підприємства в дію	реалізація інвестиційного проекту	згортання діяльності
відповідальність і гарантії (забезпечення кредитоспроможності)	виконання вимог щодо мінімального розміру статутного капіталу	підвищення ринкового курсу корпоративних прав
захисна функція	проведення санації	санація балансу (одержання санаційного прибутку)
управління та контролю	поглинання чи придбання контрольного пакета інших підприємств	концентрація капіталу в руках активних власників
фінансування та забезпечення ліквідності	поліпшення ліквідності та платоспроможності	приведення у відповідність обсягів власного капіталу та майна
рекламна (репрезентативна) функція	модернізація чи розширення виробництва	вирішення конфліктів між власниками
база для нарахування дивідендів	оптимізація дивідендної політики	проведення певної дивідендної політики

Власний капітал є основою економічної та фінансової незалежності підприємства. Необхідність у власному капіталі зумовлена вимогами самофінансування підприємства. Однак у процесі аналізу необхідно враховувати, що фінансування діяльності підприємства лише за рахунок власних коштів не завжди вигідне для нього.

Залучений капітал формує зобов'язання підприємства. Згідно зі стандартами бухгалтерського обліку, зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Крім того, слід мати на увазі, що якщо ціни на фінансові ресурси є невисокими, а підприємство зможе забезпечити більш високу віддачу на вкладений капітал, ніж платить за кредитні ресурси, то, залучаючи позиковий капітал, воно зможе підвищити рентабельність власного капіталу. Отже, фінансовий стан підприємства залежить, у першу чергу, від оптимальності співвідношень між власним та позиковим капіталом.

Багатоаспектність капіталу є однією з фундаментальних економічних категорій, про що свідчать основні його наступні характеристики:

- об'єкт економічного управління. Капітал є об'єктом економічного управління як на мікро-, так і на макрорівні;

- об'єкт власності та розпорядження. Капітал відображає, як індивідуальні та колективні, так і загальнодержавні форми власності. При цьому визначаються пропорції його використання, що виражається у співвідношенні його власного і позиченого капіталу;

- об'єкт купівлі-продажу. Капітал є основою для ринку капіталу, який характеризується попитом, пропозицією та ціною. Пропозиція та попит на капітал формують прагнення до накопичення капіталу як інвестиційного ресурсу;

- джерело формування добробуту його власників. Капітал, що накопичується, повинен задовольнити потреби його власників, як у поточному, так і у перспективному періоді, тобто сформувати рівень майбутнього їх добробуту;

- джерело доходу. Здатність приносити дохід є однією з головних характеристик капіталу.

Джерелом доходу капіталу є відсотковий дохід, що отримують власники від його використання, як інвестиційного ресурсу, фактора виробництва або позикового капіталу;

- вимір ринкової вартості. У цій якості виступає власний капітал компанії, який визначає обсяг його чистих активів. Розмір власного капіталу характеризує також потенціал залучення ним позикових коштів, які забезпечують отримання додаткового прибутку. У сукупності з іншими факторами формується основа оцінки ринкової вартості підприємства;

- фактор виробництва. Як фактор виробництва капітал характеризується продуктивністю, яка визначається результатом виробничої діяльності до суми виробничого капіталу. В економічній теорії існує три основних фактори виробництва, які забезпечують господарську діяльність підприємств: капітал; земля та інші природні ресурси; трудові ресурси. Капіталу відводиться пріоритетна роль серед цих факторів, оскільки він слугує для них об'єднуючою ланкою;

- накопичена цінність. Капітал як накопичена цінність розглядається у формі запасів основних засобів, цінних паперів, нематеріальних активів або товарно-матеріальних цінностей;

- носій фактора ліквідності та ризику. Ліквідність капіталу визначається періодом часу, за який інвестований капітал може бути конвертованим у грошову форму без втрати його реальної ринкової вартості. Доходність та рівень ризику використання капіталу має прямопропорційний зв'язок;

- показник рівня ефективності господарської діяльності. Зростання власного капіталу високими темпами характеризує ефективний розподіл прибутку компанії та її спроможність регулювати фінансову стійкість за рахунок внутрішніх джерел. А зменшення власного капіталу може бути

наслідком неефективної та збиткової діяльності підприємства або хибних управлінських рішень.